Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Оцінювання сприятливості бізнес-середовища приймаючої країни»

за матеріалами ТОВ «Нове Будівництво та Реконструкція»

Студента 2 курсу, 9м групи,
факультету міжнародної торгівлі
і права
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
спеціалізації «Міжнародний бізнес»

_____ Подгаєвської Анастасії Олександрівни

Науковий керівник,
доктор економічних наук,
професор кафедри світової економіки

_____ Калюжна Наталія Геннадіївна

Гарант освітньо-професійної програми

_____ Калюжна Наталія Геннадіївна

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП **3**
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ СПРИЯТЛИВОСТІ БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩА ПРИЙМАЮЧОЇ КРАЇНИ **5**
1.1. Теоретично-методологічні підходи до оцінки сприятливості бізнес середовища та ризиків приймаючої країни 5
1.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «НБтР» 12
Висновки до 1 розділу 16
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СЕРЕДОВИЩА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ТОВ «НБТР» **19**
2.1. Ризики виходу українського будівельного підприємства на зовнішні ринки . 19
2.2. Оцінка сприятливості бізнес середовища за стандартизованою методикою ... 27
Висновки до 2 розділу 32
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩА ПРИЙМАЮЧОЇ КРАЇНИ **35**
3.1. Методичний підхід до оцінювання бізнес середовища ТОВ «НБтР» на зовнішніх ринках 35
3.2. Прогнозні показники міжнародної діяльності ТОВ «НБтР» за умови впровадження наданих пропозицій 41
Висновки до 3 розділу 47
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ **49**
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ **52**
ДОДАТКИ **58**

ВСТУП

Актуальність теми. Глобалізація світового господарства створює для всіх його суб'єктів передумови для всеможливої диверсифікації географічної структури діяльності. Це може мати наслідком як і підвищення рівня доходів, розширення ринку збуту, зменшення витрат за рахунок більш дешевих ресурсів, так і можливість націоналізації власності, вплив валютного, політичного та інших потенційних ризиків. Мінімізація негативного характеру такого впливу є пріоритетним завданням, яке виходить з адекватної оцінки сприятливості бізнес середовища приймаючої країни. Множинність підходів до цієї оцінки визначає відсутність єдиної методології, оскільки кон'юнктура світового ринку є досить мінливою. А тому розробка комплексного аналізу бізнес середовища має враховувати сучасні тенденції та базуватися на актуальному інформаційному забезпеченні. А отже, можна дійти висновку щодо перманентної актуальності цього питання з огляду на динамічність самого середовища.

Вивченням даного питання займалися провідні українські та іноземні науковці, зокрема О. Фінагіна, О Захарова, А. Сурай, Е. Грублова, Х. Хладкова, В. Вевере та інші. Однак, як вже зазначалося, середовище змінюється швидшими темпами за існуючі підходи щодо оцінки бізнес середовища, а тому подальше дослідження обумовлюється необхідністю створення актуальної за даних умов методики.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є розробка сучасного підходу до оцінки сприятливості бізнес середовища приймаючої країни, що враховує особливості суб'єкта міжнародного бізнесу, а також середовища, в якому він функціонує.

З огляду на сформовану мету, у роботі були вирішені такі завдання:

- провести аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Нове Будівництво та Реконструкція»;
- проаналізувати ризики виходу будівельного підприємства на зовнішні ринки;

– оцінити сприятливість середовища міжнародного бізнесу за базовою методологією;
– розробити авторський підхід до такої оцінки, що враховує сучасні тенденції світового ринку та діяльності підприємства;
– проаналізувати ефективність операції ТОВ «Нове Будівництво та Реконструкція» з огляду на вибір країни за авторською методикою.

Предметом випускної кваліфікаційної роботи є теоретичні та практичні аспекти оцінки сприятливості бізнес середовища приймаючої країни.

Об'єктом роботи є власне процес оцінки сприятливості бізнес середовища.

Методи дослідження. Теоретичною й методологічною основою проведеного дослідження стали роботи провідних вітчизняних і закордонних науковців з проблем розгляду різноманітних підходів до оцінки середовища приймаючої країни. Для досягнення мети та розв'язання задач використовувалися методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, – аналізу і синтезу, індексний метод.

Інформаційну базу дослідження склали нормативні акти України, Інтернет-ресурси, офіційні матеріали національних служб статистики країн світу, щорічні звіти провідних міжнародних інституцій та аналітичних агенцій, звітні дані підприємства.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ СПРИЯТЛИВОСТІ БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩА ПРИЙМАЮЧОЇ КРАЇНИ

1.1. Теоретично-методологічні підходи до оцінки сприятливості бізнес середовища та ризиків приймаючої країни

Розмаїття визначень поняття «бізнес середовище» обумовлює доцільність постійного дослідження та модифікації підходів до його трактування. Згідно з Business Dictionary [10] бізнес середовище – це поєднання внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на операційну діяльність компанії. Е. Грублова (Grublová) у своїй роботі ж зазначає, що «ділове середовище повинно розглядатися як сукупність зовнішніх факторів, що впливають на економічний стан компанії, мотивацію та поведінку окремих суб'єктів підприємницької діяльності. Бізнес середовище складається з широкого спектру умов для ведення бізнесу у сфері законодавства, інституційної інфраструктури та ринкових операцій» [32]. О. Фінагіна, О. Захарова та А. Сурай дійшли висновку, що «ділове середовище носить багатокомпонентний характер, а отже, є досить чутливим до змін якісних і кількісних характеристик базових законів і закономірностей; державного регулювання; активізації інноваційної діяльності; норм і культури ведення бізнесу, що і визначає його місце і роль у системі гармонізації економічних і соціальних інтересів» [5]. Х. Бхазін (Bhasin) говорить, що ділове середовище складається з усіх внутрішніх та зовнішніх сил, що впливають на бізнес, та характеризується холістичною природою, чутливістю до часових змін, невизначеністю, довгостроковими наслідками та взаємозалежністю структурних елементів [33].

Дотичність загальних тлумачень дає нам можливість виділити ключові аспекти, на яких має бути сконцентрована увага в процесі дослідження середовища міжнародного бізнесу. А саме: динамічний характер середовища, схильність до мінливості, ситуаційний підхід до аналізу, а також тісна взаємодія між його політичною, економічною, соціальною та екологічною складовими.

Дослідження сприятливості бізнес середовища приймаючої країни для суб'єктів міжнародної економічної діяльності обумовлене, перш за все,

необхідністю об'єктивної оцінки позиції кожного окремого підприємства по відношенню до національних та іноземних суб'єктів, що конкурують в досліджуваному регіоні, а також взаємодію підприємства із законодавчими та виконавчими органами, що регламентують конкуренцію.

Варіативність підходів до оцінки сприятливості бізнес середовища країни пояснюється не відсутністю єдиної методології, а її гнучким характером, що є наслідком її адаптивності до специфіки діяльності компанії, пропонованого нею на ринку продукту або послуги, корпоративної стратегії та фінансових можливостей.

У своїй роботі Х. Хладкова (Chládková) [13] акцентує увагу на тому, що бізнес середовище формується під впливом широкого спектру факторів, які є занадто розрізнені за своєю сутністю. Це, в свою чергу, вимагає потужної інформаційної бази для аналізу привабливості такого середовища. А оскільки економічна і політична ситуації постійно зазнають змін різного характеру, то найбільш оптимальним джерелом оцінки середовища є рейтингова система Doing Business Світового Банку [18], що враховує параметри: складнощі процедури започаткування компанії, її ліквідації, реєстрацію власності, податковий тягар, захисту інвесторів, отримання кредиту та ін.

В. Вевере (Vevere) з колегами [53] як базу оцінки сприятливості бізнес середовища використовують низку індексів: KOF Index of Globalization [35], Corruption Perception Index [15], Global Competitiveness Index [44], Global Innovation Index [29] та інші. Раціональність такого підходу аргументується, перш за все, глобальним характером вищенаведених індексів. Авторитетність та компетентність організацій виступають не тільки в інтересах суб'єктів бізнесу, а й як орієнтири для країн в прийнятті рішень та формування стратегій. Окрім того, автори наголошують на порівняльному характері індексної оцінки, що враховує досвід інших країн в сферах, що аналізуються.

В процесі розгляду приймаючої країни як потенційного реципієнта інвестицій оцінка сприятливості її бізнес середовища здійснюється, виходячи з відсутності повної інформаційної бази стосовно умов, в яких функціонуватиме компанія. А це в свою чергу є причиною виникнення ризику [2, с.10]. Тому

центральним елементом дослідження бізнес середовища ми вважаємо саме визначення країнного ризику, його аналіз та пошук шляхів мінімізації.

Країнний ризик є комплексною категорією, що визначається як комбінація політичного, економічного, соціального та правого ризиків.

Соціальні ризики — це ризики у сфері суспільних явищ, генеровані винятково суспільними чинниками [3]. При оцінці таких ризиків необхідно врахувати наступні параметри: рівень освіти населення; демографічний розподіл; рівень соціального захисту та безробіття та ін.

Політичний ризик – це можливість виникнення збитків або скорочення розмірів прибутку внаслідок запровадженої державної політики. Він пов'язаний з можливими змінами в курсі уряду та в пріоритетних напрямках його діяльності [4]. Такими ризиками для компанії можуть бути ризики націоналізації, повна або часткова експропріація, розрив домовленостей, введення або посилення з боку уряду валютних обмежень, терористичні атаки, загроза війни і т.д.

Правовий ризик – ризик відсутності правового регулювання або зміна положень законів та/або інших нормативно-правових актів, що спричинять чи посилять кредитний ризик або ризик ліквідності [1]. Стандартними параметрами оцінки даного ризику є наступні: структура державного правового апарату і дотримання законності, адміністративне та митне регулювання, рівень правового забезпечення та регулювання стосовно іноземних інвестицій і т.д.

Під економічним ризиком розуміють можливість впливу макроекономічних факторів на суб’єктів міжнародної економічної діяльності. Такими факторами оцінки є ВВП, його динаміка, стабільність грошової системи, інфляція, якість інфраструктури, комунікацій і транспорту, рівень заборгованості і т.д.

Комплексні дослідження щодо оцінки кожного окремого аспекту країнного ризику та прогнозування його агрегованого значення вимагають від кожного підприємства-суб’єкта міжнародного бізнесу залучення значних активів, що є ресурсозатратним для малих та середніх компаній. Тому для такого роду аналізу доцільно залучити звітні матеріали провідних рейтингових агентств, що спеціалізується на визначенні та оцінці саме країнного ризику. Серед яких

Euromoney [22], Business Environment Risk Intelligence [11], Moody's Investors Service [36], International Country Risk Guide [34].

Аналізуючи вищезазначене, вважаємо за необхідне в контексті теми дослідження окреслити основоположні підходи, що є базою такої оцінки.

Рейтингова система Euromoney Country Risk (ECR) [22] оцінює інвестиційний ризик країни, який передбачає ризик втрати прямих інвестицій в приймаючій країні, ризик дефолту по облігаціям і т.д. Інтегрований показник визначається на основі п'яти окремих категорій: політичний ризик (35%), економічний ризик (35%), структурний ризик (10%), доступ до міжнародних ринків капіталу (10%) та обсяг державного боргу (10%) (додаток А). Методологічною базою для розрахунку ECR є експертні оцінки та база даних МВФ та Світового Банку. Даний рейтинг проводить оцінку для 186 країн.

Відповідно до останніх публікацій Euromoney станом на 4 квартал 2019 року, простежується загальна тенденція до зниження глобального ризику країн (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Рейтинг Euromoney країн з найнижчим ризиком станом на 4 кв. 2019 р.

Місце в рейтингу	Зміна	Країна	Показник	Місце в рейтингу	Зміна	Країна	Показник
1	1	Швейцарія	88,16	6	0	Люксембург	84,52
2	-1	Сінгапур	87,86	7	1	Фінляндія	84,08
3	0	Норвегія	87,8	8	-1	Нідерланди	83,85
4	0	Данія	86,9	9	1	Австралія	81,21
5	0	Швеція	84,72	10	-1	Нова Зеландія	80,32

*Джерело: за даними [22]

Однак, більшість країн G10 (в т.ч. Франція, Німеччина, Італія, ВБ та Японія) понизили свої позиції у рейтингу, зокрема за рахунок складнощів процесу Brexit. Окрім того, за даними МВФ, економічне зростання розвинутих економік уповільнюється на 2% другий рік поспіль [54], що зумовлюється посиленням тенденцій протекціонізму у зовнішньоторговельній політиці держав світу, передусім – таких ключових суб'єктів МЕВ, як США, Китай, ЄС.

Environment Risk Intelligence (BERI) [11] забезпечує якісний аналіз та прогнози для п'ятдесяти країн три рази на рік (1 квітня, 1 серпня та 1 грудня). Дана

агенція пропонує довгострокові встановлені чисельні оцінки для міжнародних керівників при врахуванні ризиків в умовах реалізації міжнародних економічних відносин. Компонентами BERI є індекс операційного ризику (ORI), індекс політичного ризику (PRI) та фактор переказів та репатріації (R-фактор) (додаток Б).

Граничними межами загального індексу BERI, що визначають надійність середовища, є наступні: >80 – країна є розвиненою, безпечною для інвестора; 70-79 – менш приваблива, однак розвинена економіка; 55-69 – середнього розвитку економіка з інвестиційним потенціалом (НІК); 40-54 – країни підвищеного ризику (НРК); <40 – високо ризикована країна.

Суверенні рейтинги агентства Moody's Investors Service [36] враховують всі кредитні ризики, пов'язані зі своєчасністю і повнотою погашення боргових зобов'язань, включаючи ризики політичного характеру, такі як відносна чутливість до політичних подій, державна кредитно грошова і бюджетно-податкова політика і, в окремих випадках, ризик, пов'язаний з конвертованістю валюти, а також трансфертний ризик, що виникає внаслідок обмежень на перекази коштів за кордон. Країні присвоюється літерний код від А до С (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Шкала оцінки довгострокового рейтингу Moody's Investors Service

Оцінка[1]	Характеристика
Ааа	Максимальний рівень безпеки: великі можливості по виплаті боргу та відсотків
Аа	Високий рівень надійності
А	Кредитоспроможність вище середньої
Ваа	Середня кредитоспроможність: на поточний момент достатньо захищені, недостатньо надійні в довгостроковій перспективі
Ва	Рівень нижче середнього із спекулятивними елементами
В	Слабка кредитоспроможність: високо спекулятивний рівень. Ступінь фінансового захисту сильно змінюється в залежності від етапів економічного розвитку і зовнішніх фінансово-економічних умов
Саа	Спекулятивний характер, слабка кредитоспроможність

Продовження табл. 1.2

Оцінка[1]	Характеристика
Са	Високий рівень спекулятивності із низькою кредитоспроможністю
С	Найбільш спекулятивні та найменш кредитоспроможні

[1] До кожного загального розряду рейтингів - від Аа до Саа - можуть бути додані цифрові модифікатори 1, 2 і 3. Модифікатор 1 вказує на те, механізм знаходиться на більш високому рівні в своїй загальній рейтинговій категорії; модифікатор 2 – середнє місце розташування; а модифікатор 3 – в нижній частині шкали, позначеної буквами рейтингової категорії.

*Джерело: за даними [36]

В табл. 1.3 наведені показники обраних країн за довгостроковим рейтингом Moody's Investors Service 2019 р.

Таблиця 1.3

Показники суверенного ризику Moody's Investors Service обраних країн станом на 2019 р.

№ в рейтингу	Країна	Довгостроковий рейтинг	№ в рейтингу	Країна	Довгостроковий рейтинг
1	США	Aaa	34	Китай	A1
2	ВБ	Aa2	88	Польща	A2
3	Німеччина	Aaa	91	Румунія	Baa3
4	Франція	Aa2	106	Україна	Caa1
5	Японія	A1	107	Уругвай	Baa2

*Джерело: за даними [16]

International Country Risk Guide (ICRG) [34] включає 22 змінні у трьох підкатегоріях ризику: політичній, фінансовій та економічній. Для кожної з підкатегорій створюється окремий індекс. Індекс політичного ризику базується на 100 балах (табл. 1.4), фінансовий ризик на 50 балах та економічний ризик на 50 балах. Загальна кількість балів з трьох індексів ділиться на два, щоб отримати вагові коефіцієнти для включення до загальної оцінки ризику країни. Складені бали, починаючи від нуля до 100, потім розбиваються на категорії від дуже низького ризику (від 80 до 100) до дуже високого ризику (від нуля до 49,9).

Таблиця 1.4

Компоненти політичного ризику за методологією ICRG

Послідовність	Компонент	Бали (макс.)
A	Стабільність уряду	12
B	Соціально-економічні умови	12
C	Інвестиційний профіль	12
D	Внутрішній конфлікт	12
E	Зовнішній конфлікт	12

Продовження табл. 1.4

Послідовність	Компонент	Бали (макс.)
F	Корупція	6
G	Військові в політиці	6
H	Релігійна напруженість	6
I	Закон і порядок	6
J	Етнічна напруженість	6
K	Демократична підзвітність	6

L	Якість бюрократії	4
У підсумку		100

*Джерело: за даними [34]

Загалом, якщо набрані бали становлять менше 50% від загальної кількості, політичний компонент можна вважати таким, що характеризується високою ризикованістю. Якщо бали знаходяться в діапазоні 50-60% – це високий політичний ризик, у 60%-70% – діапазон помірного ризику, 70-80% – низький ризик і в межах 80-100% – дуже низький ризик. Однак, негативний рейтинг політичного ризику можна компенсувати кращим значенням фінансового та/або економічного індексу.

Складовими економічного ризику є ВВП на душу населення; темп зростання реального ВВП; річний рівень інфляції; баланс бюджету у відсотках до ВВП; рахунок поточних операцій у відсотках до ВВП (додаток В).

За умов, якщо індекс економічного ризику знаходиться в межах від 0,0% до 24,5%, це вказує на те, що економічний ризик на дуже високому рівні; на високому – від 25,0% до 29,9%; характеризується як помірний ризик – від 30,0% до 34,9%; від 35,0% до 39,9% з низьким рівнем ризику; і 40,0% або більше дуже низький ризик. Однак, поганий рейтинг економічного ризику можна компенсувати кращим політичним та/або фінансовим ризиком.

Попри значну кількість різноманітних методів оцінки ризиків, неможливо однозначно спрогнозувати виникнення ризикових ситуацій в довгостроковій перспективі. Сучасна ситуація з COVID-19 є в певному сенсі «Чорним лебедем» економічного та соціального розвитку будь-якої країни та світу в цілому. Нассім Талеб [41] надає «Чорному лебедю» таких характеристик, як непередбаченість та наявність серйозних наслідків. Це у свою чергу стосується і сьогодення. Відносна стабільність світового господарства зумовила певну безпечність, стан, за якого фактор ризику не визначається як пріоритетний в процесі оцінки сприятливості середовища міжнародного бізнесу. Тому в сучасних умовах оцінка привабливості країни ускладнюється параметрами готовності до боротьби з поширенням захворюваності, забезпеченості медичних закладів необхідними препаратами, урядових програм реагування та скоригованих економічним спадом

макроекономічних показників. Але варто наголосити, що фактор ризику не оцінюється виключно з точки зору негативної перспективи, адже ті ж «Чорні лебеді» створюють можливості для тих компаній, що здатні гнучко та своєчасно реагувати на зміни та модифікувати продукт або послугу до нових умов. Тому можна дійти висновку, що сам ризик виконує сануючу функцію у двох паралельних площинах: максимально адекватна оцінка ризику проведена суб'єктом дослідження та проактивна модель реагування у відповідь на цей же ризик.

1.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «НБтР»

ТОВ «Нове Будівництво та Реконструкція» (ТОВ «НБтР») створено на базі компаній ТОВ «Будреконструкція», ТОВ «Стройреконструкція», ТОВ «Промцивильбуд-М», ТОВ «НГБ-Промцивильбуд» шляхом злиття їх активів у 2014 році. Відповідно кумулятивний досвід роботи компанії на ринку складає більше 20 років. ТОВ «НБтР» пропонує наступні послуги: проектування і будівництво житлових об'єктів; проектування і будівництво адміністративних об'єктів; проектування і будівництво лікувальних установ; проектування і будівництво промислових об'єктів; проектування і будівництво об'єктів торгівлі; проектування і будівництво інженерних мереж; розробка проектно-кошторисної, архітектурної та конструкторсько-технологічної документації тощо.

За час своєї роботи ТОВ «НБтР» побудувала об'єктів площею 316150 м², на суму 192 млн. дол. Окрім того, ТОВ «НБтР» співпрацює із Міністерством Оборони України. Так, останніми проєктами компанії з ініціативи Збройних Сил України є Військове містечко № 1 смт. Десна Чернігівської області; Військове містечко №25 м. Чернігів; будівництво казарм поліпшеного типу в м. Житомирі та м. Новоград-Волинський. Тендерна система відбору підрядників є гарантом надійності останніх, що може скласти позитивну репутацію в очах потенційних клієнтів. Серед інших об'єктів слід зазначити: реконструкцію будівлі проживання співробітників Посольства США м. Київ; USIS («Американський Дім») м. Київ; Консульський відділ посольства США в Україні м. Київ; Автосалон "Lexus" м. Київ і т.д.

В попередньому параграфі зроблений окремий акцент на здатності компаній вчасно реагувати на потреби ринку. На сучасному етапі екологічний вектор діяльності продиктований об'єктивними реаліями зростання рівня екологічної свідомості населення, що прямо впливає на формування попиту на товари та послуги. Саме тому процес «переконання споживача» в своїй екологічності стає додатковим важелем конкурентної боротьби, що часто переходить в greenwashing (надання оманливої інформації про екологічність продукції компанії) [31].

Тому доречно охарактеризувати зелений вектор стратегічної діяльності ТОВ «НБтР» та бачення цієї ініціативи управлінцями компанії. Під редакцією директорів розроблений перший проєкт стандарту RDF палива в Україні. В ході реалізації екологічної політики підприємство спроектувало та побудувало каналізаційні очисні споруди в м. Бориспіль та смт. Баришівка. Підприємство активно працює в напрямі поводження із відходами. ТОВ «НБтР» стало переможцем тендерної процедури в 2017 році на виконання інженерних та будівельних робіт в рамках реконструкції полігону ТПВ м. Долина, в проєкті знаходиться розробка сміттєпереробного комплексу в м.Українка Обухівського району Київської області [7]. Розроблений підприємством технологічний підхід дозволяє виконати переробку до 96% муніципальних ТПВ та отримати додаткові джерела прибутків від продажу вторинної сировини та генерації теплової і електричної енергії з альтернативних видів палива. Це може перезапустити механізм реалізації відходів для всіх суб'єктів ринку, тим самим допомогти останнім зміцнити свої фінансові позиції, що відкриє подальші можливості для інвестування в національну економіку.

Вітчизняним суб'єктам дуже важко вийти за межі національних ринків і одночасно витримувати конкурентну боротьбу як за ціною, так і за якістю, адже дуже важко привести у відповідність до високого рівня технічних умов та стандартів провідних ринків ЄС, США та Японії. В цих реаліях міжнародна економічна діяльність ТОВ «НБтР» сконцентрована на прогресивному сегменті – екологічних проєктах, що передусім гарантує постійні інвестиції та увагу зі сторони європейських інвесторів. Окрім того, доцільно наголосити, що

специфікою функціонування підприємств будівельної галузі є постійна потреба в значних інвестиційних потоках, що обумовлюється матеріаломісткістю виробничого процесу. Тому пошук таких партнерів є стратегічним завданням зокрема і для ТОВ «НБтР».

В сучасних реаліях турбулентності макроекономічного середовища країни пошук національного інвестора в довгостроковій перспективі є досить складним процесом, з огляду на високий рівень потенційних ризиків, зокрема неплатоспроможності. Окрім того, досліджуючи обсяг капітальних інвестицій у будівництво в Україні з 2010 року, можна прослідкувати відносно позитивну динаміку з середнім темпом приросту інвестицій у будівництво – 3,59% при середньому темпі приросту капітальних інвестицій загалом – 9,46%. Їх обсяг за 2019 рік становив 62346,6 млн. грн. [6], що в абсолютних значеннях більше за аналогічний показник 2018 року на 45252,5 млн. грн. або 11,35% [6].

Світова економічна рецесія в умовах пандемії вплинула негативно на динаміку капітальних інвестицій. Так, станом на II кв. 2020 року їх обсяг склав 163781,5 млн. грн. [6], що на третину нижче за відповідний період минулого року. Однак, варто відзначити збільшення питомої частки капітальних інвестицій у будівництво на 1,8%, проте виключно ці дані неможливо трактувати як абсолютний показник позитивної динаміки в умовах низької ділової активності ринку, спричиненою карантинними обмеженнями. Оскільки ні держава ні суб’єкти бізнесу не мають вільних коштів для масштабного промислового будівництва, інвесторами виступають зазвичай населення, що вкладають в житлове будівництво, об’єми яких не задовольняють пропозицію на ринку.

Тому активна зовнішньоекономічна діяльність у напрямі пошуку інвесторів створює передумови для формування стабільних потоків фінансових ресурсів для забезпечення безперебійної роботи компанії. Так, у 2019 році ТОВ «НБтР» уклали договір зі словенською компанією ESOTECH d.d. на виконання робіт з реконструкції очисних споруд «під ключ» у м. Житомир. Співпраця компаній в даному проєкті має на меті виконання компанією ТОВ «НБтР», в якості субпідрядника компанії ESOTECH d.d., цивільних будівельних робіт з возведення

нових та реконструкції існуючих будівель і конструкцій. У 2020 році компанія уклала договір зі словенською компанією RIKO d.o.o. на виконання робіт з проектування, постачання та установці водоочисної споруди та водо насосної станції міста Житомира.

Чистий дохід від реалізації ТОВ «НБтР» станом на 2019 рік становить 8821,60 тис. грн., причому чистий прибуток підприємства складає 956,40 тис. грн., що збільшився в абсолютному вимірі на 754,10 тис. грн., зокрема за рахунок зниження собівартості, це характеризує внутрішню політику підприємства як ефективну.

Негативна динаміка доходів 2016 року обумовлена незадовільною ситуацією на ринку (табл. 1.5) та особливістю галузі, а саме тривалість операційного циклу, що не передбачає обов'язкової реалізації об'єктів. Від'ємні показники індикатора ділової впевненості в будівництві транслюють низький рівень попиту на продукцію галузі, що безпосередньо впливають на замовлення.

Таблиця 1.5

Динаміка індикатора ділової впевненості в будівництві

2015	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.
Індикатор ділової впевненості в будівництві	-42,6	-48,2	-45,6	-37,2
2016	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.
Індикатор ділової впевненості в будівництві	-33,0	-31,7	-31,6	-28,2
2017	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.
Індикатор ділової впевненості в будівництві	-28,1	-24,9	-23,8	-23,4
2018	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.
Індикатор ділової впевненості в будівництві	-20,0	-22,0	-19,0	-17,3
2019	I кв.	II кв.	III кв.	IV кв.
Індикатор ділової впевненості в будівництві	-10,8	-15,2	-14,7	-18,8

*Джерело: за даними [6]

При аналізі фінансово господарського стану (додаток Г) важливо охарактеризувати основні особливості функціонування підприємств на ринку будівельних послуг. Будівельній галузі притаманний більш тривалий цикл виробництва, що об'єктивно випливає з обсягу робіт. А тому кошти за виконані роботи надходять не регулярно і формують дохід не за повноцінно зданий об'єкт, а частину виконаних робіт.

Динаміка активів підприємства є позитивною. Станом на 2019 рік вони оцінені в 5265,9 тис. грн., що більше на 152,5% за вартісне вираження активів 2015 року. В їх структурі переважають оборотні активи 4780,70 тис. грн.

Потреба в оборотних коштах для підприємств галузі є нерівномірна, оскільки визначним є фактор ступеня матеріаломісткості робіт в різні проміжки будівничого процесу. Окрім того, в ході своєї діяльності компанія потребує значних капіталовкладень. Тому динаміка збільшення обсягів поточної заборгованості є виправданою. Так, в 2019 році поточні зобов'язання складають 4339,20 тис. грн., що на 2485,80 тис. грн. або 134,1% більше за аналогічний показник 2015 року.

Ефективність залучення позикового капіталу визначають коефіцієнти фінансової залежності та фінансування. Станом на 2019 рік вони склали 0,82 та 4,68 відповідно. Поступове зниження значень коефіцієнту фінансування є результатом покращення ефективності залучення позикового капіталу, однак дане значення є все ще досить високим порівняно із оптимальним, це залишає можливості для структурних змін в політиці компанії.

Варто відмітити позитивну динаміку при аналізі показників рентабельності підприємства. Рентабельність активів станом на 2019 рік складає 0,2, капіталу – 1,12, діяльності – 0,11. В порівнянні з 2015 роком 0,15; 1,54 та 1,01відповідно. Отже, при залученні коштів підприємство може збільшити показники рентабельності, однак це відбувається за рахунок підвищення рівня фінансової залежності.

Висновки до 1 розділу

Отже, при визначенні сприятливості бізнес середовища приймаючої країни необхідно враховувати множинність підходів до її оцінки. Однак, раціональність використання стандартизованої методики, що висвітлюється в наукових роботах [13, 32, 53], ми піддаємо сумніву з огляду на те, що оцінка має виходити з об'єктивних реалій функціонування суб'єкта міжнародної економічної діяльності. Тому пріоритетним завданням такої оцінки ми визначаємо імплементацію

специфіки кожного окремого підприємства з огляду на його стратегічні завдання, фінансові можливості та відмінні риси продукту або послуги.

Разом з тим, слід акцентувати увагу на аспекті визначення країнного ризику при аналізі бізнес середовища приймаючої країни в контексті прийняття рішень щодо виходу на зовнішній ринок в умовах невизначеності. Це, насамперед, навантажує процес оцінки додатковими параметрами, зокрема ймовірність громадянської або міжнародної війни; геополітичне становище країни; приналежність до різних політичних, економічних, військових альянсів; показники економічного зростання; міжнародні торговельний і платіжний баланси; рівень ВВП і його динаміка; стабільність грошової системи і інфляція; безробіття, рівень соціального захисту; структура державного правового апарату та ін. Окрім того, сам характер такого аналізу є ресурсомістким, що може нівелювати всі потенційні переваги проведеного комплексного дослідження, тому вважаємо доцільним сконцентрувати увагу на методологіях, розроблених провідними виданнями та аналітичними агентствами провідних рейтингових та аналітичних агентств. Використання таких методик , вочевидь, має здійснюватися з урахуванням специфіки виробничо-господарської діяльності підприємства, яке було досліджено в попередньому параграфі.

У процесі дослідження основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «НБтР» була виявлена тенденція до фінансової залежності підприємства. Але беручи до уваги особливості галузі, яка створює умови для виробничого та фінансового кооперування, дана політика є виправданою. Зростають показники рентабельності діяльності, обсяги чистого прибутку та обсягу реалізації, тому політика залучення позикових коштів на даному рівні є доцільною. Окрім того, потреба в значних капіталовкладеннях, які мають тривалий час окупності, вимагає від підприємств здійснювати пошук нових інвесторів, зокрема, закордоном в сучасних умовах низької ділової активності на вітчизняному ринку.

Цей пошук для українських компаній ускладнюється незадовільною динамікою капітальних інвестицій у галузь. Загальна тенденція ускладнюється світовою рецесією в реаліях пандемії, обсяги капітальних інвестицій за якої

становлять лише 66% за показник попереднього року. Окрім вищезазначеного доречно акцентувати увагу на негативному рівні попиту на продукцію будівельної галузі на ринку. Це частково обумовлюється відсутністю вільних коштів у суб'єктів економічної діяльності для масштабного промислового будівництва, тому інвесторами виступають зазвичай населення, що вкладають в житлове будівництво. В цих умовах пріоритетним вектором зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «НБтР» є пошук іноземних інвесторів. Підприємство урізноманітнює власну діяльність для максимального охоплення різних сегментів галузі, за рахунок чого зростає рівень зацікавленості суб'єктів МЕД у інвестуванні пріоритетних сегментів.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СЕРЕДОВИЩА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ТОВ «НБТР»

2.1. Ризики виходу українського будівельного підприємства на зовнішні ринки

Будівельні галузь є більш нестабільною, ніж економіка в цілому. Зниження економічної активності має наслідком зменшення попиту на нові комерційні або промислові об'єкти. Втрата доходів та недовіра споживачів негативно відображається на об'ємах попиту на відповідні послуги на ринку, а саме – будівництво та ремонт житла. В той час як залежність від інвестицій обумовлює високу чутливість до змін ринкової кон'юнктури, невизначеності середовища та появи ризиків. А оскільки вартісна складова будівництва (в т.ч. інфраструктури) корелюється із ВВП, то можна дійти висновку, що і сам попит на послуги галузі залежить від росту ВВП в довгостроковій перспективі.

Основними тенденціями на світовому ринку будівельних послуг є зростання рівня витрат, в тому числі на заробітну плату (яка зросла на 2,9% у 2019 р. [49]) і матеріали (на 10% у 2019 р. [14]), та дефіцит робочої сили. В цих умовах 44% фірм зазначили, що нестача робітників змусила їх подовжити термін реалізації поточних проєктів [42]. Це можна прослідкувати і на найбільш масштабному ринку будівельних послуг у світі – США. Статистичне Бюро країни оцінює незаповнені вакантні місця в будівельних компаніях в 239000 місць [49]. Дефіцит робочої сили в галузі має наслідком додаткові витрати компаній, зокрема на підвищення технічної кваліфікації. Окрім цього, 29% фірм повідомляють, що надають фінансові стимули та бонуси для залучення працівників [19].

Будівельна галузь в більшій мірі залежить від коливань на інших ринках (нафти, металів та інших комплектуючих), тому ланцюг поставок є самодостатнім ризиком для всіх гравців ринку. Процес його мінімізації є пріоритетним для суб'єкта, що лише планує вихід на міжнародні ринки. Ключовими питаннями можуть бути пошук надійних контрагентів, організація логістичних операцій, транспортного забезпечення і т.д.

А отже підприємству необхідно стабілізувати свої фінансові потоки для можливого проактивного реагування в разі виникнення додаткових витрат, пов'язаних, зокрема, із організацією системою найму працівників. За умов дефіциту робочої сили при реалізації політики міжнародної експансії підприємство стикається з питанням конкуренції із внутрішніми суб'єктами в полі заробітної плати та гарантуванні відповідних умов праці. Відмінність законодавчої бази, а саме у сфері страхування, вимагає від компанії залучення додаткових ресурсів на процес дослідження правового поля для створення відповідних контрактів для працівників, що є основною умовою для залучення персоналу на будівельному майданчику. Підприємство має бути готовим до можливих травм та нещасних випадків, врегулювання яких прямо випливатиме із розроблених страхових контрактів.

До цих загальних ризиків для підприємства в умовах пандемії додаються специфічні. Світова економічна рецесія вплинула на кількість укладених угод в галузі (рис. 2.1), загальна вартість яких у І півріччі 2020 р. склала 40,7 млрд. дол., що менше за аналогічний показник 2019 р. на 10%.

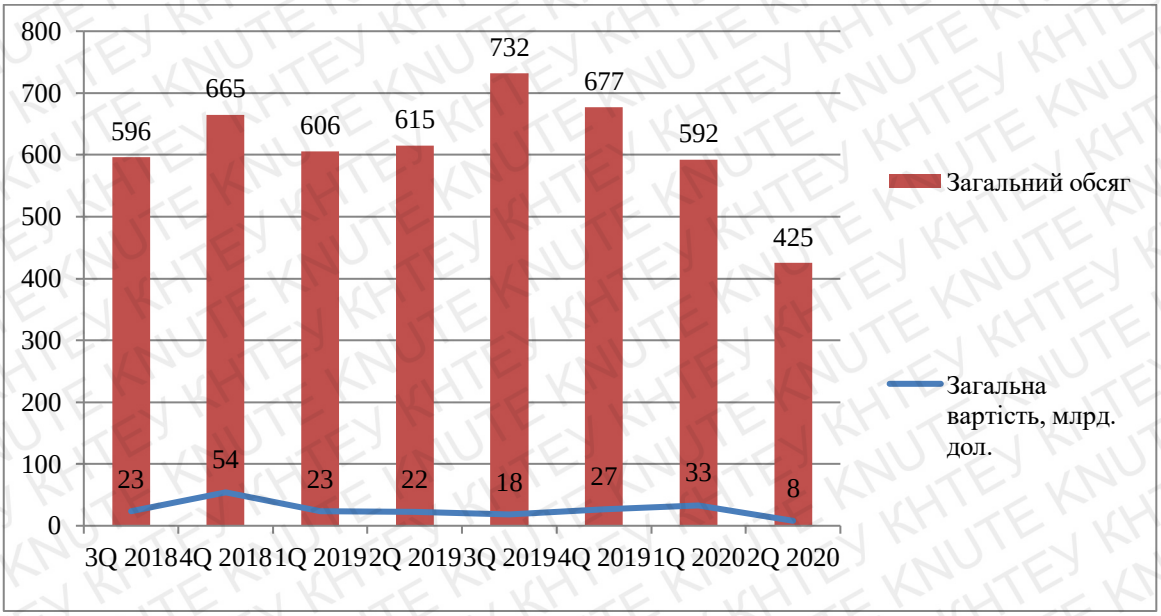

Рис. 2.1. Динаміка загальної вартості та обсягу укладених угод на будівельному ринку за останні 8 кв., шт., млрд. дол.

*Джерело: за даними [20]

Подібну тенденцію можна простежити за обсягом угод у І півріччі 2020 р. Число зареєстрованих угод за цей період складає 1017 шт., що менше на 17% в порівнянні з 2019 р. [20]. Фінансові інвестори внесли 60% від загального об'єму вартості угод в першому півріччі 2020 року, тоді як за аналогічний період 2019 року це відношення склало 35%. В цих умовах підприємства тяжіють до кооперування, зокрема, не тільки в горизонтальній площині, а й шукаючи суб'єктів, що здатні забезпечити діджиталізацію впродовж всього процесу будівництва. Організації вимушені переходити на віддалений спосіб роботи, тому спеціалісти галузі використовують інструменти інформаційно-модельного будівель (BIM). Це, у свою чергу, є ризиком для суб'єктів МЕД, оскільки цифровізація діяльності вимагає актуальне програмне забезпечення та відповідні навички персоналу.

Окрім того, застої у виробничих процесах постачальників, спричинені карантинними обмеженнями, змушують підприємства галузі змінювати підхід до політики формування ланцюга поставок, а саме надаючи перевагу стійкості поставок на противагу їх ефективності.

Компаніям необхідно привести у відповідність робочі місця відповідно до санітарних норм, а саме – забезпечити працівників антисептичними засобами, захисними масками, температурним скринінгом, що знову ж таки покладає певні витрати на бюджет фірми.

Будівельна галузь за різними прогнозами 2018-2019рр.. у вартісному вираженні мала зростати та сягнути від 14 трлн дол. до 2025 року [40], до 15,5 трлн дол. [39] та 17,5 трлн. дол. [30] до 2030 року. Ця позитивна динаміка, частково, обумовлена збільшенням кількості населення, що потребує власного житла. Наприклад, за даними Autodesk промисловість повинна будувати 13 000 будівель щодня з 2020 по 2050 рік, щоб підтримувати очікуваний приріст населення [48]. 57% прогнозованого зростання будівельної активності припадає на США, Індію та Китай [39]. Однак, світова пандемія вплинула негативно на стратегічні регіональні ринки, які лише частково почали пожвавлюватися.

У 2019 році будівельна галузь США оцінена в 1,3 трлн дол. [50] як одна із найбільших у світі. Дослідивши структуру будівельного ринку США, варто

відмітити найбільш потужні сегменти, а саме: офісні приміщення, заклади освіти, комерційна нерухомість та інфраструктура (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Зміна об'ємів будівництва за структурою 2014-2020*, у відсотках до попереднього періоду

	2014	2015	2016	2017	2018	2019E	2020F
Всього житлових будівель	**14%**	**15%**	**10%**	**12%**	**3%**	**-5%**	**0%**
Всього нежитлових будівель	**9%**	**15%**	**8%**	**4%**	**5%**	**2%**	**1%**
Офіси	23%	20%	21%	1%	8%	6%	1%
Комерційна нерухомість	18%	7%	17%	11%	9%	-4%	-4%
Лікарні	-5%	3%	2%	6%	-1%	2%	3%
Промислові будівлі	15%	37%	-4%	-11%	0%	1%	-1%
Заклади освіти	1%	7%	7%	6%	1%	2%	2%
Всього небудівних споруд	**10%**	**4%**	**1%**	**-8%**	**1%**	**6%**	**5%**
Всього	**11%**	**12%**	**7%**	**4%**	**3%**	**0%**	**1%**

* прогноз на 4 кв. 2019 на основі даних 3 кв. 2019

*Джерело: за даними [8]

Але дані прогнози втратили актуальність вже на кінець 2019 року, оскільки в сучасних умовах всі сектори економіки відчули вплив стагнації економічної активності. Зокрема Commercial Construction Index Торгової палати США, що демонструє довіру до галузі, станом на 3 кв. 2020 року складає 57, що більше на 1 пункт за показник 2 кв. 2020 року (рис. 2.2).

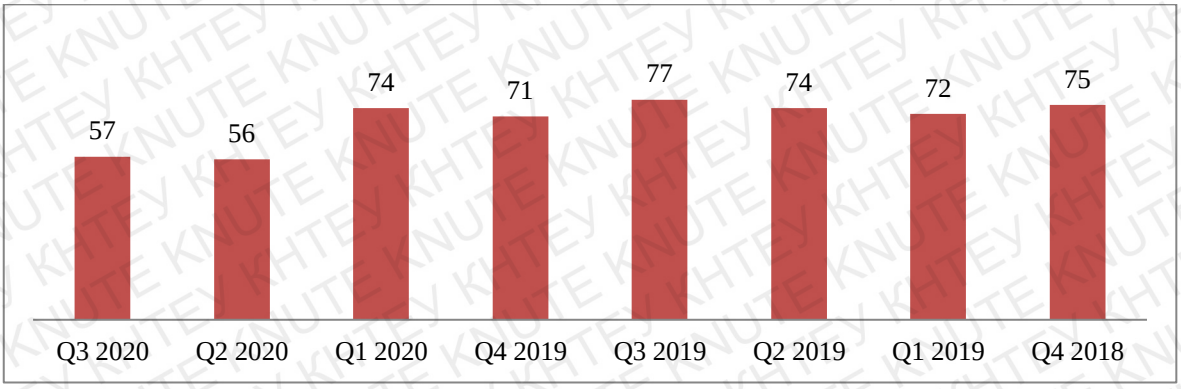

Рис. 2.2. Динаміка Commercial Construction Index

*Джерело: за даними [47]

Агрегований показник залишається відносно стабільним, хоча при структурному аналізі трьох складових можна прослідкувати позитивну динаміку за параметрами: впевненість підрядників в новому бізнесі та очікувана виручка.

Параметр очікуваної виручки в 3 кв. 2020 р. оцінений на 4 пункти вище за показник попереднього кварталу та складає 48 [47], що відображає процес поступового відновлення проєктів після початку пандемії та зростання довіри інвесторів до галузі. Впевненість підрядників у здатності ринку забезпечити роботу нового бізнесу в наступні 12 місяців трохи відновилася, збільшившись на шість пунктів до 56 в третьому кварталі. У першому кварталі до пандемії цей показник становив 76 [47].

Очікується, що в період 2022-2024 рр.. галузь на ринку США відновиться після сучасної рецесії, із середнім темпом зростання 1,1% на рік [52]. Підтримку галузі має скласти активна урядова політика інвестування в будівництво інфраструктури, особливо в такі сектори як транспорт (дороги, порти, мости), водопостачання, каналізація та телекомунікації.

Будівельна галузь є рушійною силою економічного зростання в Індії, за рахунок сталої урбанізації, постійного збільшення кількості населення та численних проєктів інфраструктури. Вона складає 8% ВВП Індії та працевлаштовує більше 50 млн. осіб [17]. Окрім того, у 2017 році будівельна галузь була другою галуззю за обсягами прямих іноземних інвестицій в Індії [17]. На сьогоднішній день обсяг інвестицій в будівництво скоротився в діапазоні від 13 до 30%, що прямо впливає на зайнятість в секторі, яка скоротилася на 34% [17]. Загалом втрати, що завдає COVID-19 економіці Індії в тому числі галузі будівництва оцінюють в 300 млрд. рупій кожного дня [17]. KPMG прогнозують, що такі сектори як будівництво доріг та водопостачання зможуть втримати галузь за рахунок здешевлення цін на матеріали.

Китайський ринок є стратегічно важливим не лише для внутрішнього виробництва, а й для всіх ринків, оскільки країна є одним із найбільших постачальників комплектуючих матеріалів. Втрати, пов’язані із припиненням робіт в умовах карантину, варіюються від 100 тис. юанів до 10 млн. юанів (рис. 2.3).

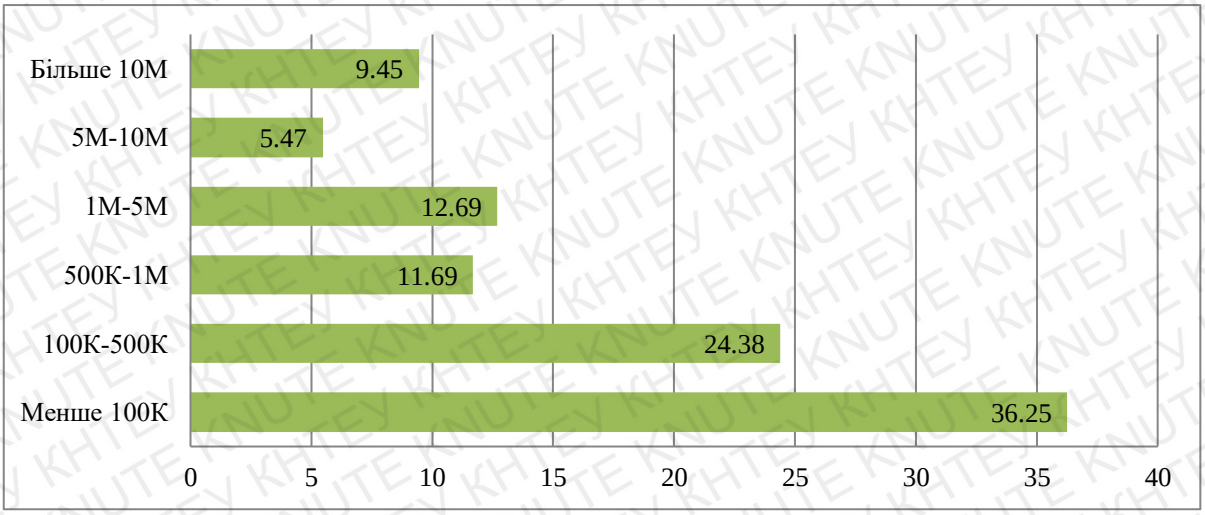

Рис. 2.3. Щоденні втрати в період пандемії, за оцінками компаній будівельної галузі, %

*Джерело: за даними [46].

Зростання інвестицій в інфраструктуру і нерухомість в травні 2020 р. відображається на зростанні виробництва в інших областях, які обслуговують будівельний сектор. Виробництво сталі зросло на 4,2% в порівнянні з 2019 р. Китай виробив 411,75 млн. т за перші п'ять місяців 2020 р., що на 1,9% більше, ніж за аналогічний період 2019 р. Виробництво цементу збільшилося до 248,69 млн. т в травні, що на 11,3% більше, ніж в квітні, і на 8,6% більше об’ємів за травень 2019 р. [12]. Пожвавлення на ринку будівельних послуг Китаю можна розглядати як каталізатор до інтенсифікації ділової активності на світовому ринку, що позитивно впливає на суб’єктів МЕД.

У розрізі даного дослідження варто характеризувати один із пріоритетних ринків для України – ЄС, динаміка будівельної галузі (рис. 2.4) якого обумовлена низькими процентними ставками та стабільним темпом економічного зростання регіону. Будівельна галузь формує 9% ВВП ЄС-27 і працевлаштовую 16 мільйонів робітників [25]. Згідно з дослідженням Berkshire Hathaway [24], європейська будівельна галузь до 2023 року досягне середньорічного зростання в 4,4% і досягне вартісного вираження 2 778,3 млрд. дол.

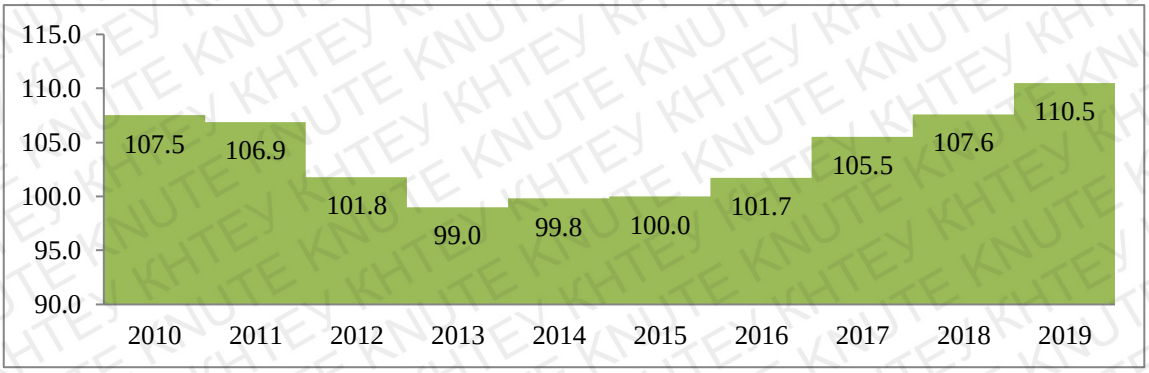

Рис. 2.4. Індекс обсягу виробництва будівельної галузі в країнах ЄС

*Джерело: за даними [24].

Основними тенденціями галузі в регіоні є зміщення основної ділової активності з сектору житлового будівництва в сектор інфраструктури з огляду на приплив державних і приватних інвестицій. Прогнозованим середньорічним темпом зростання ринку житлового будівництва є 5,2%, а комерційного – 3,2%, зростання якого є безпосереднім наслідком Brexit, оскільки в сучасних умовах очікується зміна територіального розміщення офісів компаній. В межах прогнозованого періоду щорічний темп зростання інфраструктури складе 3,5%-5,5%.

В умовах пандемії ділова активність в регіоні знизилася, що вплинуло безпосередньо на доходи компаній галузі. А саме за прогнозами Standard & Poor's [26] зниження EBITDA для будівельних компаній становитиме між 15% і 20%. У липні 2020 року динаміка будівельної галузі в країнах ЄС-27 знизилася на 0,1% в порівнянні з попереднім місяцем і на 3,9% в порівнянні з липнем 2019 року. Незважаючи на зростання в травні і червні, рівень будівельної активності серед країн ЄС-27 в липні 2020 року становить всього близько 94,5% від рівня лютого цього ж року.

Однак, негативний вплив пандемії має пом'якшити ініціатива Європейського Парламенту щодо виділення 750 мільярдів євро (826 мільярдів доларів) [23]. 25% пакету стимулів буде виділено для заходів екологічного вектору: реконструкція будівель, екологічно чисті енергетичні технології, низьковуглецеві транспортні

засоби. А отже, будівельна галузь є відносно захищеною в порівнянні з іншими в регіоні.

Виходячи із вищезазначеного, можна систематизувати тенденції та ризики, пов'язані із впливом COVID-19 (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Порівняльна характеристика ризиків та тенденцій найбільших ринків будівельної галузі

	США	Індія	Китай	ЄС
Ризик поставок	**середній**	**середній**	**низький**	**середній**
Рівень розвитку інфраструктури (1-100):	87,9	68,1	77,9	81,2
Рівень забезпеченості власними виробниками комплектуючих матеріалів	задовільний	задовільний	високий	задовільний
Ризик, пов'язаний із робочою силою	**високий**	**середній**	**низький**	**середній**
Рівень безробіття	14,7%	21,7%	6,2%	7,9%
Вартість робочої сили	67 тис. дол./рік	4.2 тис. дол./рік	4,95 тис. дол./рік	13 тис. дол./рік
Рівень забезпеченості ринку кваліфікованими робітниками буд. галузі	задовільний	незадовільний	незадовільний	задовільний
Ризики, пов'язані із карантинними обмеженнями	**середній**	**високий**	**середній**	**середній**
Рівень розвитку ІКТ (1-100)	74,3	32,1	78,5	65,4
Рівень покриття Інтернету	високий	низький	середній	середній
Рівень законодавчо встановлених обмежень	середній	середній	високий	високий
Пріоритетні сектори	**Інфраструктура: водопостачання, каналізація та телекомунікації**	**Інфраструктура : водопостачання**	**Інфраструктура : дороги**	**Реконструкція будівель, інфраструктура, зелені споруди.**

*Джерело: за даними [18, 38, 44]

Отже, основними ризиками на сьогоднішній день визначені ризик зриву поставок, забезпеченість робочою силою та ризики, пов'язані із встановленими карантинними обмеженнями, що передбачають забезпеченість відповідними

засобами гігієни та регламентованістю кількістю осіб, що можуть бути в однаковий час на одному будівельному об’єкті.

В цих умовах новими тенденціями є зміна підходу до політики формування ланцюга поставок – надання переваги стійкості поставок на противагу їх ефективності, зосередженість на більш захищених сегментах галузі з огляду на приплив державних і приватних інвестицій – інфраструктура та будівництво екологічних споруд.

2.2. Оцінка сприятливості бізнес середовища за стандартизованою методикою

Активна політика ТОВ «НБтР» в сфері пошуку контактів та створення тісних партнерських взаємовідносин в довгостроковій перспективі є передумовою розгляду варіанту експансії підприємства на міжнародні ринки. Причому висока конкуренція на внутрішньому ринку, низький рівень інвестування в галузь зі сторони українських інвесторів, негативна динаміка державних замовлень, незацікавленість в екологічних проєктах є стимулом, що підштовхує компанію до інтернаціоналізації власної діяльності. В той же час задовільні показники фінансово-господарського стану демонструють можливості ТОВ «НБтР» виходу за межі національного ринку.

Однією із поширених методик оцінки сприятливості бізнес-середовища країни є аналіз окремих показників, що характеризують макроекономічне, підприємницьке, інституціональне, фінансово-інвестиційне та інфраструктурне середовища, ступінь лібералізму та ринок робочої сили. На основі звітів Світового економічного форуму [44], Світового Банку [18] та The Heritage Foundation [45] розраховується агрегований показник, який є базою для прийняття рішень стосовно привабливості середовища.

На сучасному етапі підприємство не може конкурувати на ринках країн Західної Європи з огляду на насиченість пропозиції будівельної галузі. Тому для ТОВ «НБтР» пропонується розглядати ринок Словенії, як основного

інвестиційного партнера, та перспективні економіки Румунії та Угорщини з огляду на територіальну близькість та високі показники макроекономічної стабільності та задовільні оцінки доступу до внутрішнього ринку.

Агрегований показник Румунії складає 4,69 (додаток Ї), при аналізі основних складових якого варто відмітити позитивну динаміку в імплементації ІКТ (+4,9 пункти), та сприяння інноваційності (+2,7 пункти) [44]. Водночас зростає кількість адміністративних вимог до підприємств, діяльність яких зосереджена на території країни, що впливає на динаміку бізнесу, за показником якого Румунія опустилася на 8 місць в рейтингу (рис. 2.5) [44]. Проаналізувавши звіт Doing Business, можна виділити такі переваги країни, як потенційного ринку для МЕД вітчизняного підприємства, – транскордонна торгівля (1 місце) та забезпечення виконання контрактів (19 місце) [18].

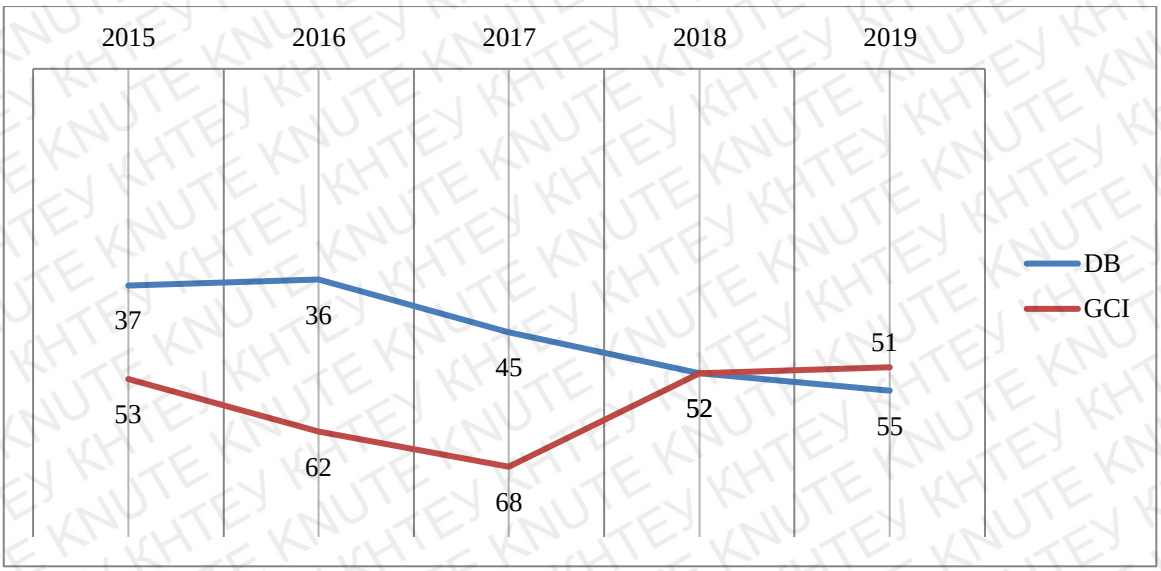

Рис. 2.5. Динаміка позицій Румунії в рейтингах Doing Business та Global Competitive Index

*Джерело: за даними [18, 44]

Не дивлячись на позитивну динаміку в окремих складових рейтингових оцінок, легкість ведення бізнесу в країні знижується. Негативна тенденція більшою мірою відслідковується в судовій ланці, а саме – розв'язанні справ стосовно неплатоспроможності. Загальний час розгляду справи може скласти 3,3 роки, що більше вдвічі за час країн з високим рівнем доходу. Навіть за модифікації певних

параметрів (наприклад, оподаткування) зростання інтегрального показника складає лише 0,8%, що визначає темпи реформування Румунії нижчими за більшість країн.

Виходячи із специфіки галузі ТОВ «НБтР», при дослідженні ринку ключовим показником є отримання дозволів на будівництво, що оцінює час і витрати, включаючи отримання необхідних ліцензій та дозволів, заповнення необхідних формулярів, проведення перевірок, а також підключення до інженерних мереж. За цим параметром Румунія займає 147 місце із 190 можливих [18]. Низька оцінка обумовлена великою кількістю адміністративних процедур, що вимагаються для отримання дозволу на будівництво. Середня кількість яких в Європі та Центральній Азії – 16, тоді як в Румунії вимагається пройти 24 процедури. Окрім того часовий вимір процесу будівництва більше на 35% за аналогічний в країнах Європи та Центральної Азії. Тому виключно задовільне значення агрегованого показника не характеризує бізнес-середовище Румунії як привабливе для ТОВ «НБтР».

З огляду на специфіку процесу організації роботи на іноземному ринку, доцільно охарактеризувати рівень корумпованості, оскільки дана процедура вимагає взаємодії із законодавчими та виконавчими органами приймаючої країни. За оцінкою Transparency International [15] Румунія займає найнижчі позиції серед країн європейського регіону. В рейтингу країна займає 70 із 180 місць. Дослідження показали, що 17% осіб, які зверталися до урядових структур, давали хабарі за останні 12 місяців. А тому, власне, оцінка привабливості середовища країни має бути скоригована з урахуванням такого низького рівня прозорості урядових структур і становити менше за розрахований агрегований показник.

Угорщина за рейтингом Глобальної конкурентоспроможності займає 47 місце станом на 2019 р. [44], що вище на одну позицію за попередній рік (рис. 2.6). Сильні позиції країна демонструє у сферах макроекономічній стабільності (90,0), в тому числі рівень інфляції оцінений в максимальному вимірі – 100 (1 місце).

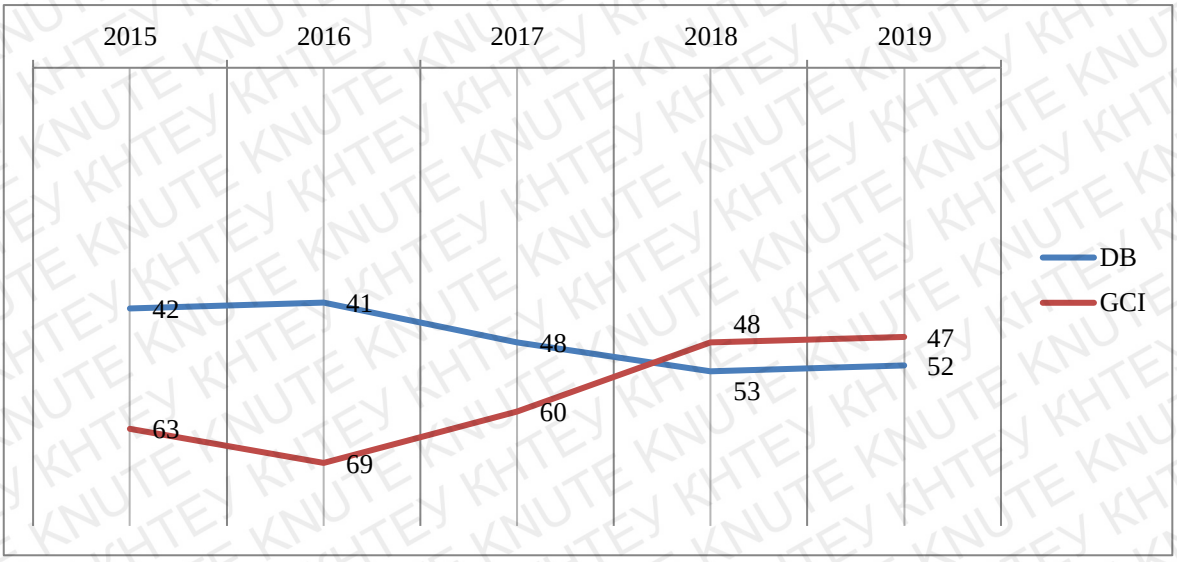

Рис. 2.6. Динаміка позицій Угорщини в рейтингах Doing Business та Global Competitive Index

*Джерело: за даними [18, 44]

Оцінка створення сприятливого економічного середовища покращилася за рік на 1,7 пункти, що відображається на роботі публічного сектору та комунального господарства. Окрім стабільної економічної системи Угорщина забезпечує відносно легкий процес реєстрації власності, який в часовому вимірі займає 17 днів [18]. Однак, країна не в змозі гарантувати високий рівень захисту інвесторів. Основними проблемними аспектами є розкриття інформації та незадовільний рівень корпоративної прозорості. Це в свою чергу, впливає на остаточний агрегований показник, який складає 4,64 (додаток Й), що на 0,05 пунктів менший за аналогічний індекс Румунії. Причому за рейтингом сприяння корупції країна займає 70 місце, що ставить під сумнів можливість прозорої взаємодії підприємства із урядовими структурами Угорщини.

З огляду на специфіку діяльності ТОВ «НБтР» важливим стратегічний параметром є підключення до джерел електроенергії при будівельних роботах. За оцінками Світового Банку дана процедура може сягати 257 днів [18], що в три рази більше, ніж серед країн з високим рівнем доходу, що негативно вплине на роботу підприємства на ринку країни. Аналізуючи вищесказане, в кінцевому рахунку бізнес середовище Угорщини є непривабливим для заданого підприємства.

Агрегований показник привабливості середовища Словенії складає 4,76 (додаток І). Високими параметрами варто відмітити оцінку макроекономічного (5,38) та фінансово-інвестиційного (4,6) середовищ, що дозволяють країні в довгостроковій перспективі покращувати позиції в рейтингах (рис. 2.7). Зокрема захист інвесторів законодавчо регламентований та оцінений Світовим Банком на 78/100 [18].

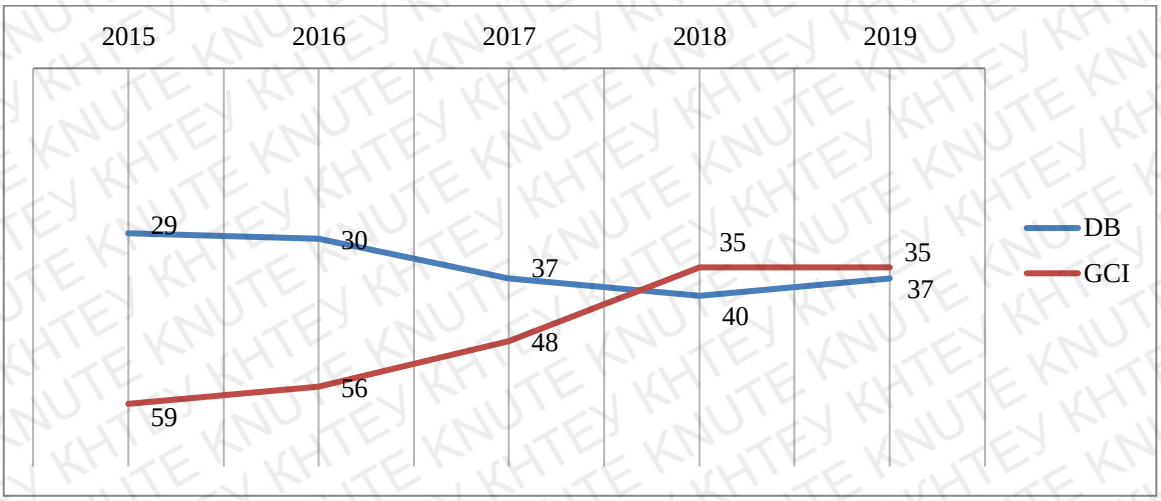

Рис. 2.7. Динаміка позицій Словенії в рейтингах Doing Business та Global Competitive Index

*Джерело: за даними [18, 44]

Державні витрати склали 43,6% від ВВП країни за останні три роки, а дефіцит бюджету в середньому становив 0,4% ВВП [45], що свідчить про раціональну економічну політику уряду країни. Однак, варто відзначити проблематику у сфері кредитування, а саме низький показник індексу сили законних прав [18], який вимірює ступінь, в якій закони про заставу та банкрутство захищають права позичальників і кредиторів і, тим самим, сприяють кредитуванню. Тому при дослідженні варіантів залучення коштів для роботи підприємства на ринку Словенії перевагу рекомендується надати інвестиціям з огляду на більшу міру захищеності.

Задовільним для підприємства є рівень сприяння корупції. В рейтингу Transparency International країна займає 35 місце, а відсоток людей, що дали хабар складає лише 2%. Ці умови є задовільними для підприємства в сучасних умовах.

Висновки до 2 розділу

Отже, при виході на зовнішні ринки підприємство, перш за все, приймає на себе ризик нестабільності виробничих поставок. Забезпечення безперебійно процесу виробничої діяльності вимагає від компанії кооперування з надійним постачальником, формування логістичної мережі й транспортного забезпечення. На сьогоднішній день компанії галузі змінюють підхід до політики формування ланцюга поставок – надання переваги стійкості поставок на противагу їх ефективності.

Окрім цього, сучасні ризики галузі пов'язані із забезпеченістю робочою силою та карантинними обмеженнями, що регламентують кількість працівників, години та спосіб роботи. До того ж, низький рівень підготовки спеціалістів посилює відповідні ризики для підприємства, що можуть мати наслідком підвищений рівень травмування на будівництві. Приведення у відповідність робочого простору складає додаткові ризики для міжнародних компаній з огляду на відмінність між законодавчими обмеженнями різних країн.

Підприємство має бути готовим конкурувати із провідними гравцями ринку, що вже мають фінансові та інтелектуальні ресурси для автоматизації виробничого циклу. В цих умовах має розроблятися адекватна політика ціноутворення, а також відрахувань на НДДКР. На сьогоднішній для підприємству недостатньо бути виключно фінансово незалежним, необхідно мати резерви для діджиталізації діяльності, що вимагає імплементацію новітнього програмного забезпечення, підвищення відповідного кваліфікаційного рівня персоналу.

Можна прослідкувати нові тенденції будівельної галузі з огляду на особливості ключових ринків, що розглядалися вище, а саме – збільшення уваги на будівництво таких структур як каналізаційні, водоочисні споруди, дороги та мости. Державна підтримка та зростання уваги зі сторони приватних інвесторів в цей сектор може пом'якшити вихід суб'єктів із кризи. Враховуючи важливість

соціальних функцій інфраструктури водопостачання/стічних вод, поточні витрати галузі будуть захищені від економічного спаду.

Можна спрогнозувати активізацію в певних сегментах ринку будівельних послуг. Зростання в сегменті офісних приміщень очікується із поширенням інфраструктури 5G, що формуватиме попит на нові офісні приміщення, такі як центри обробки даних у велико-населених містах та бізнес-центрах. Зростання об'ємів Інтернет продажів можуть змусити рітейлерів виступати замовниками комерційних приміщень, наприклад центрів самовивозу або повергнення товарів.

Проаналізувавши структурні параметри агрегованих показників для аналізованих країн, можна дійти висновку, що найбільш привабливим середовищем для вітчизняного підприємства є Словенія. Макроекономічне та фінансово-інвестиційне середовища країни демонструють позитивне зростання. Окрім того, рівень інфраструктури оцінений в 78,1 зі 100 можливих. З огляду на матеріаломісткість будівельного процесу якісне транспортне сполучення гарантує зниження ризику зриву поставок.

Але різниця між агрегованими показниками привабливості середовища досліджуваних країн є мінімальною. В абсолютному вимірі вона становить 0,12 та 0,07 пунктів, що не є достатньою підставою для адекватного рішення для вибору приймаючої країни. Тому при якісному розгляді складових можна дійти висновку, що Румунія не задовольняє умови з огляду на високу бюрократизацію процесу отримання дозволів на будівництво, що ускладнюється корумпованістю відповідних структур. Дана процедура характеризується великою кількістю супровідних витрат та необхідних перевірок. Рівень захисту інвесторів в Угорщині, проблематичний характер підключення до мереж електроенергії, високий рівень корупції є підставою для оцінки ринку Угорщини як непривабливого для підприємства ТОВ «НБтР».

Однак, враховуючи специфіку галузі та нового вектору діяльності компанії, можна дійти висновку, що проведена оцінка не є повною. Оскільки розраховані параметри не визначають сучасні ризики галузі, не враховують політику у сфері охорони навколишнього середовища, що є пріоритетною для ТОВ «НБтР». Тому в

наступному розділі пропонується доповнити цю методику за умови реалізації на ринку приймаючої країни проекту сміттєво-переробного комплексу.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩА ПРИЙМАЮЧОЇ КРАЇНИ

3.1. Методичний підхід до оцінювання бізнес середовища ТОВ «НБтР» на зовнішніх ринках

З огляду на сучасні ризики галузі, продиктовані пандемією, найбільш захищеними секторами на ринку будівельних послуг є будівництво доріг, водоочисних споруд, каналізаційних сполучень. В європейському регіоні варто відмітити підтримку наднаціональними структурами екологічного вектору галузі в умовах COVID-19. З урахуванням невизначеності економічної ситуації світового господарства вихід на зовнішній ринок на сучасному етапі має бути здійснений в рамках зазначених секторів для мінімізації ризиків ТОВ «НБтР».

Інтенсифікація виробничого кооперування із країнами Європейського Союзу на основі дотичності інтересів у напрямі безпечного поводження із відходами та організації eco-friendly будівництва дають підставу для розгляду європейського ринку як пріоритетного для МЕД ТОВ «НБтР».

На базі розрахунків агрегованих показників привабливості середовища найбільш привабливим ринком для ТОВ «НБтР» є Словенія. Але оскільки різниця між показниками країни з Угорщиною та Румунією є незначною, а саме – 0,12 та 0,07 пунктів відповідно, то аргументацію остаточного рішення рекомендується здійснювати з огляду на ефективність політики у сфері охорони довкілля. Тому, в рамках цього дослідження пропонується доповнити існуючу методику з урахуванням специфіки роботи ТОВ «НБтР» з огляду на профіль нових проєктів підприємства, а саме будівництво сміттєво-переробних комплектів.

Агреговану оцінку пропонується скоригувати за рахунок аналізу Eco-innovation index [43], Environmental Performance Index (EPI) [21], динаміки переробки сміття та відсотку захоронених відходів.

В межах Environmental Performance Index на базі 32 індикаторів проводиться оцінка екологічного здоров’я та життєздатності екосистем країн, що в національному масштабі визначає, наскільки близькі країни до встановлених цілей

екологічної політики. Відповідно до останнього звіту 2020 року (табл. 3.1) Словенія займає 18 місце зі 180 країн із загальним індексом 72,0, що є найкращим показником в східноєвропейському регіоні. Зокрема за показником життєздатності екосистеми Словенія є 5 країною (74,1), а екологічного здоров'я – 31 (68,9).

Таблиця 3.1

Оцінка складових параметрів EPI

Країна	EPI		Екологічне здоров'я		Життєздатність екосистеми	
	Місце в рейтингу	Загальний індекс	Загальний індекс	10 років Δ	Загальний індекс	10 років Δ
Словенія	*18*	*72,0*	*68,9*	*+3,6*	*74,1*	*+5,3*
Угорщина	*33*	*63,7*	*54,1*	*+4,1*	*70,0*	*+2,7*
Румунія	*32*	*64,7*	*50,0*	*+5,5*	*74,4*	*+9,7*

*Джерело: за даними [21]

Румунія є 32 країною в рейтингу із загальним індексом 64,7, що покращився на 8,1 пункт за останні 10 років. Зокрема, позитивні зміни Румунії обумовлені зростанням частки електроенергії, що генерована за рахунок відновлюваних джерел енергії. На сьогодні цей відсоток складає 38% [21]. Угорщина демонструє найнижчі темпи покращення значення індексу з наведених країн – 3,3 пункти, що є наслідком незадовільної політики в даному сегменті.

В межах даної роботи варто дослідити окремий індикатор Environmental Performance Index «Поводження з відходами» для об'єктивної оцінки привабливості середовища для ТОВ «НБтР». Даний показник враховує підходи до управління відходами, а саме варіативність розв'язання даного питання в межах екологічної стратегії кожної країни. За даними звіту EPI 2020 року 31,1% всього сміття піддається неконтрольованому поводженню, а саме – спаленню або захороненню на сміттєвих звалищах, тоді як лише 14,7% піддається переробці. Угорщина за цим індикатором займає 22 місце із показником 89,2, це обумовлюється контрольованим процесом поводження з відходами, який не обов'язково включає переробку. Словенія займає 28 місце в світовому рейтингу та

5 в східноєвропейському регіоні із значенням індикатора 83,9. Тоді як Румунія перебуває на 51 місці у світі та 13 в регіоні (65,8).

Дослідивши Eco-innovation index ЄС (рис. 3.1), варто відзначити високу екологічну підтримку уряду Словенії. Зокрема, високий рівень інвестицій на підтримку еко-інновацій. Провідними напрямами яких є автомобілебудування, енергоефективність, фармацевтика та стале будівництво (а саме: практика створення конструкцій та використання екологічно відповідальних процесів протягом всього життєвого циклу будівництва від проектування, будівництва, експлуатації, технічного обслуговування до реконструкції та реконструкції [51]).

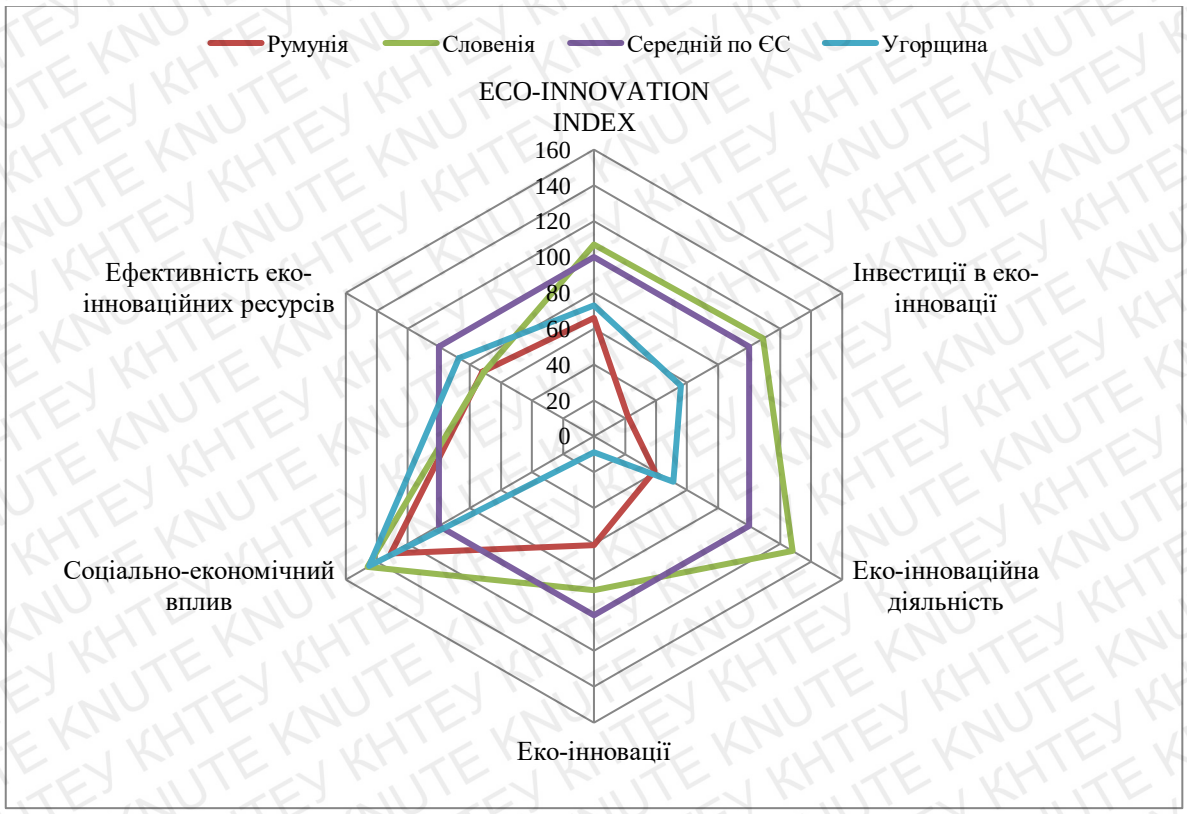

Рис. 3.1. Складові оцінки Eco-Innovation Index за 2018 рік

*Джерело: за даними [43]

Не дивлячись на розроблену Угорщиною стратегію 2016 року, в межах якої зелена промисловість оголошена однією з пріоритетних областей, витрати на дослідження в екологічних цілях залишалися відносно низькими в порівнянні з країнами ОЕСР. Хоча Угорщина поставила мету виробляти енергію з поновлюваних джерел на рівні 13% (чого країна досягла в 2011 році), частка таких

джерел енергії в валовому кінцевому споживанні енергії постійно знижується з 16,2% в 2013 році до 14,2% в 2016 році [43], що є одним із найгірших показників серед країн ЄС. Це відображається на результатах Eco-Innovation Index, значення окремих складових якого є нижчими за середній рівень по ЄС. Зокрема, найбільш проблематичними параметрами є інвестиції в «зелені» розробки, низький рівень інноваційної активності, що має наслідком мінімальну кількість реалізованих та впроваджених проєктів у екологічний сфері.

Низькі значення Румунії в межах Eco-Innovation Index обумовлені незадовільною політикою у сфері охорони навколишнього середовища, що стає перешкодою для активізації інвестиційної діяльності в інноваційні розробки екологічного спрямування. Однак, зміни можна прослідкувати в приватному секторі, оскільки компанії вкладають більше коштів у ефективне використання ресурсів, ніж в минулому. Крім того, в найближчі два роки зросте кількість компаній в Румунії, що планують пропонувати екологічно чисті продукти і послуги (19%) [43], що є ознакою того, що компанії почали розуміти цінність таких інвестицій, а тому можна спрогнозувати пожвавлення еко-інноваційної діяльності в найближчому майбутньому.

Загальні директиви ЄС визначають вектор орієнтації та значення країнних планових показників у певних сферах, реалізація яких прямо залежить від державних важелів впливу. Так, Європейським Парламентом встановлено, що до 2025 року країнами ЄС буде піддаватися переробці не менше 55% сміття, а до 2035 року країни мають скоротити об’єми захоронених відходів до 10% [9].

Загальна динаміка генерування сміття серед 27 країн ЄС залишається помірною (табл. 3.2). З 2010 року кількість сукупних відходів зросла лише на 4,7% до 2018 року [27]. Серед країн регіону найбільше генерується сміття у Румунії, обсяг якого складає у 2018 році 203,20 млн. тонн, динаміка до зростання якого є позитивною за останні 4 роки. В порівнянні із 2014 роком його кількість зросла на 26,6 млн. тонн.

Таблиця 3.2

Загальна кількість генерованого сміття в країнах ЄС, млн. т

Країна/Рік	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
Словенія	5,77	6,04	5,04	5,99	4,55	4,69	5,49	8,22
Угорщина	24,66	22,29	16,95	16,74	16,31	16,65	15,94	18,37
Румунія	369,30	344,36	189,14	201,43	249,35	176,61	177,56	203,20
Всього ЄС (27 країн)	2 248	2 276	2 144	2 212	2 242	2 242	2 259	2 317

*Джерело: за даними [27]

Динаміка в абсолютних значеннях не є виключним параметром, за яким можна характеризувати політику країн ЄС в сфері охорони довкілля. Варто взяти до уваги відсоток відходів, які захоронюють, оскільки при забезпеченні країн переробними заводами, високому рівні громадянської відповідальності населення, що сортує сміття, виключно зростання кількості відходів може бути наслідком пожвавленням виробничого процесу. Станом на 2016 рік в країнах ЄС захоронюють 25% відходів. Зокрема, в Словенії цей показник складає 24%, Угорщині – 51%, Румунії – 80%, що є одним із найгірших значень серед 27 країн ЄС [9]. Це може означати неефективні заходи в сфері охорони навколишнього середовища цих країн.

Для аналізу потенційного ринку ТОВ «НБтР» доречно охарактеризувати рівень переробки сміття (табл. 3.3), оскільки останнім інноваційним проєктом підприємства є саме розробка сміттєво-переробного комплексу. А частка відходів, що піддається цій переробці, є показником зацікавленості уряду в даному процесі, а тому, в певній мірі, характеризує попит на будівельні споруди даного типу.

Таблиця 3.3

Відсоток сміття, що піддається переробці, в країнах ЄС

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Словенія	22,4	35,6	41,9	34,8	36	54,1	55,6	57,8	58,9
Угорщина	19,6	22	25,5	26,4	30,5	32,2	34,7	35	37,4
Румунія	12,8	11,7	14,8	13,2	13,1	13,2	13,3	14	11,1
ЄС (27 країн)	38	38,9	40,9	41,5	43,4	44,9	46,3	46,9	47,4

*Джерело за даними [27]

Зростання частки сміття, що піддається переробці, в Словенії обумовлене високою урядовою зацікавленістю в розв'язанні екологічних проблем. Переробці піддається 58,9% всього сміття в країні, що на 36,5% більше за значення 2010 року [27]. Причиною чому є будівництво найсучаснішого заводу в Європі з переробки біологічних відходів м. Любляна, який має гарантувати досягнення мінімального рівня переробки 75% до 2025 року [28]. Регіональний центр поводження з відходами (RCERO), що відкрився в 2015 році, переробляє 95% залишкових відходів міста в матеріали, придатні для вторинної переробки, і тверде паливо, і відправляє менше 5% на звалища [28].

В Угорщині переробці піддається 37,4% сміття. Середньорічний темп приросту переробленого сміття є 8%, що більше за середній показник по країнам ЄС на 5%. Аналогічним показником Румунії є негативне значення, а саме -2%, що обумовлене високими темпами захоронення відходів, що мають неконтрольований характер.

Систематизувати критеріальні значення для пропонованої в межах цього дослідження оцінки можна у вигляді табл. 3.4

Таблиця 3.4

Критеріальні значення оцінки сприятливості бізнес середовища країни при авторському підході

№	Параметр оцінки / Країна	Словенія	Угорщина	Румунія
1	EPI	72,0	63,7	64,7
2	Поводження з відходами	83,9	89,2	65,8
3	Eco-innovation index	107	73	66
	Нормалізоване значення	71,3	48,67	44
4	Переробка сміття	58,9	37,4	11,1
5	Захоронення відходів	24	51	80
	Нормалізоване значення	76	49	20

Агреговану оцінку пропонується здійснювати, розраховуючи середнє значення критеріальних значень, припускаючи, що вагові коефіцієнти є однаковими. А отже, отримані результати відображені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Агреговані оцінки привабливості бізнес середовища приймаючої країни

	Словенія	Угорщина	Румунія
Агрегований показник стандартизованої методики	4,76	4,64	4,69
Агрегований показник авторської методики	5,07	4,03	2,88
Середнє значення показника	4,92	4,34	3,79

Отже, за результатами авторської оцінки привабливості бізнес середовища приймаючої країни ринок Словенії визначений як найбільш привабливий. Проведена оцінка підтверджує результати, отримані в попередньому розділі. А оскільки значення показника Словенії більше за аналогічні результати Угорщини на 1,04 та Румунії на 2,19, то можна констатувати актуальність авторського підходу. Остаточну оцінку його ефективності пропонується здійснити в наступному параграфі.

3.2. Прогнозні показники міжнародної діяльності ТОВ «НБтР» за умови впровадження наданих пропозицій

На основі дослідження двох підходів щодо оцінки бізнес середовища, які включають аналіз як загальних, так і вузькоспеціалізованих показників, що характеризують діяльність компанії на сучасному етапі, ринок Словенії визначений як найбільш привабливий для підприємства ТОВ «Нове Будівництво та Реконструкція». Враховуючи специфіку пріоритетного для компанії вектору,

оцінку ефективності проведеного в попередніх параграфах вибору бізнес середовища пропонується здійснювати з огляду на зіставлення витрат і потенційних доходів при реалізації сміттєво-переробного комплексу в Словенії в порівнянні з аналогічними показниками на рикну України.

Концепція комплексу ТОВ «НБтР» ґрунтується на двох основних витратних сегментах: проектні, будівельно-монтажні, пуско-налагоджувальні роботи та обладнання (табл. 3.6, 3.7). Доцільно провести порівняльну характеристику цих складових в Україні та Словенії з огляду на структуру робіт та їх особливості.

Таблиця 3.6

Розрахункова вартість обладнання сміттєво-переробного комплексу ТОВ «НБтР»

№	*Найменування витрати*	*Вартість, дол.*
1.	Сортувальний комплекс HAMMEL MSL 1/50	352 119
2.	Автоматичний електрогідравлічний пакетувальний прес HSM VK 6215 R	243 260
3.	Лінія по підготовці палива RDF виробництва HAMMEL	569 684
4.	Твердопаливний паровий котельний агрегат виробництва KRIGER Україна тепловою потужністю 20 МВт	4 165 526
5.	Турбогенераторний агрегат SST-300 потужністю 6,8 МВт з регульованим відбором пару в повному комплекті.	4 060 597
6.	Повітряно-водяна вентиляторна градирня	304 075

Загальні витрати для ТОВ «НБтР» за складовою обладнання складають 9,7 млн. дол. Більшість комплектуючих підприємство замовляє у вітчизняних партнерів, з якими воно співпрацює більше десяти років. При спорудженні такого комплексу на території Словенії компанія може скористатися перевагами інтернаціоналізації та залучити аналогічні комплектуючі, але від національних виробників потенційного бізнес середовища. При ретельному аналізі сегменту обладнання для переробки відходів на ринку Словенії виявлена відсутність власних потужних виробників. За даних умов країна використовує переваги вільного ринку ЄС, що дають можливості полегшити процедуру перетину кордону необхідного товару. Найбільшими постачальниками такого обладнання для Словенії є Mogensen

GmbH & Co. KG (Німеччина), Steinert GmbH (Австрія), Sesotec GmbH (Німеччина), hamos GmbH (Німеччиа).

При аналізі аналогічних складових досліджувалися моделі hamos - *Model WRS - Recycling Systems for PVC*, Sesotec - *Recycling Sorting Systems with Chute*, Steinert - *Model KSS CLI - Combination Sensor Sorting System* та MSort - *Sorting Systems*. Вартість яких коливається від 377 до 590 тис. дол. Ціна більше в середньому на 7% на європейському ринку. Це, в свою чергу, дає підстави для розгляду варіанту транспортування вітчизняного обладнання до Словенії. Окрім зниження самих витрат компанія може мінімізувати ризики на міжнародному ринку, оскільки постачальники обладнання є добросовісними партнерами ТОВ «НБтР», що мінімізує зрив домовленостей та постачання.

На основі дослідження середньої вартості транспортування (грн. на тонну) потенційна його вартість складе 194 тис. дол., що складає 2% від загальної вартості обладнання. Отже, шляхом доставки власного обладнання до Словенії ТОВ «НБтР» зможе знизити потенційні витрати на 485 тис. дол. Остаточні комплексні витрати з урахуванням доставки та вартості самого обладнання складають 9,89 млн. дол.

При аналізі складової витрат проектних, будівельно-монтажних та пусконалагоджувальних робіт необхідно врахувати людський фактор.

Таблиця 3.7

Розрахункова вартість проектних, будівельно-монтажних та пусконалагоджувальних робіт сміттєво-переробного комплексу ТОВ «НБтР»

№	*Найменування витрати*	*Вартість, дол.*
1.	Проектні роботи стадії «Проект» та «Робоча документація»	775 250
2.	Фонд заробітної плати на будівельно-монтажні та пусконалагоджувальні роботи	974 688
2.1	Заробітна плата одного робітника	4 873,5

Основними витратними категоріями цих робіт є проектні та саме будівельно-монтажні, відмінними особливостями між якими є специфіка діяльності. Розробка необхідної документації супроводжується інженерними та юридичними висновками спеціалістів компанії, що формують витрати на власний персонал ТОВ

«НБтР». Аналогічні роботи на території Словенії передбачають залучення вузькопрофільних спеціалістів та консультантів, що складає окрему витратну статтю, яка може збільшити її об'єм до 5% (до 814012,5 дол.) зокрема і з урахуванням послуг перекладача.

Будівельно-монтажні роботи вимагають забезпечення будівельного майданчика необхідною та постійною кількістю персоналу, чисельність якого передбачає залучення місцевої робочої сили. В цих умовах підприємству необхідно гарантувати необхідний рівень заробітної плати в приймаючій країні. У Словенії мінімальна заробітна плата складає 940,6 євро/місяць, що в річному вимірі 11,287 євро [37]. Однак, необхідно взяти до уваги, що забезпечення мінімального рівня оплати праці не гарантує заповнення всіх робочих місць в межах проєкту, оскільки доречно враховувати конкуренцію на ринку будівельних послуг. Тому для оцінки потенційних витрат рекомендується враховувати середній рівень заробітної плати в галузі, який складає 19,818 євро/рік [38].

Розроблений проєкт передбачає залучення мінімум 200 постійних робітників на рік. За спрощеним підходом витрати за складовою будівельно-монтажних робіт оцінені в 3,96 млн. євро (4,7 млн. дол.), що в 4,8 рази більше за вітчизняний варіант реалізації.

Отже, сукупні витрати із врахуванням запропонованих модифікацій на ринку Словенії складають 15,41 млн. дол. В Україні витрати оцінені в 11,5 млн. дол., що менше на 25%.

Проєкт сміттєво-переробного комплексу, розроблений ТОВ «НБтР», передбачає прогнозований обсяг грошового потоку від операційної діяльності в перший рік 3834,5 тис. дол. (рис. 3.2).

На території України при існуючій тенденції поводження із відходами компанія потенційно може вийти на дохід в 3 млн. дол. на рік. Однак, більш пріоритетним показником для прогнозованого доходу компанії є частка відходів, що піддається переробці, а не загальна динаміка генерування сміття. Це обумовлено зацікавленістю господарюючих суб'єктів долучатися до такого роду операцій, обов'язковість яких не регламентована на законодавчому рівні, з

можливістю економічної вигоди для себе. Тому при аналізі скоригованого потенційного доходу пропонується зосередити увагу на показниках, що характеризують політику у сфері навколишнього середовища.

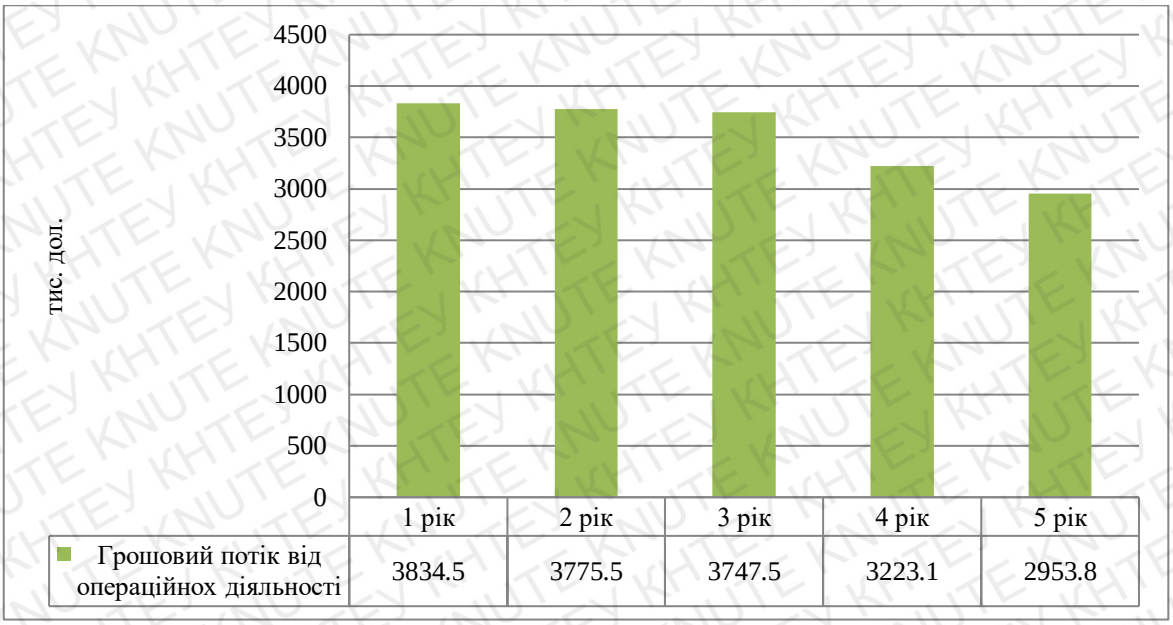

Рис. 3.2. Запланований обсяг грошового потоку протягом перших п'яти років, тис. дол.

Бізнес середовище України для організації сміттєво-переробного комплексу ТОВ «НБтР» має бути оцінене на базі двох показників – динаміки генерованого сміття та відсотку, що піддається переробці. За даними Української Служби статистики [6] з 2015 року обсяг утворених відходів в абсолютних значеннях збільшився на 129248,9 тис. тонн, з них 86702,2 тис. тонн захоронюють на звалищах, що складає 67% від загального обсягу. Переробці в країні піддається лише 4% сміття, що і створює потенційні можливості в акумулюванні 96% для нарощування виробничої сировини для підприємства, однак незадовільна політика у сфері дає підстави для негативного прогнозу.

Обсяг генерованого сміття з 2015 року в Україні збільшився на 41,4%, в Словенії цей показник складає 72,3%. Більші темпи зростання останньої слугують мотивом для оцінки ділової активності країни як динамічної з огляду на відмінність територіальної площі країн. Стійке зростання обсягів відходів забезпечує попит на послуги сміттєво-переробного комплексу ТОВ «НБтР».

Причому попит забезпечується і за рахунок темпу зростання переробки сміття, що в Україні складає 2% з 2015 року на противагу 4,8% Словенії. Це визначає потенційний обсяг залучення придатної для переробки сировини в Словенії на перший рік (при теперішньому середньорічному темпі зростання за останні п'ять років генерованого сміття 12,2% та переробки – 11%) в обсязі 655,65 тис. т., на другий – 816,56 тис. т. на третій – 1016,96 тис. т., на четвертий – 1266,54 тис. т. та п'ятий – 1577,37 тис. т. При аналогічних темпах зростання показників в Україні (4,46% та 1,9% відповідно) на ринку додатково згенеруються 19691,64 тис. т. (1 рік), 20569,88 тис. т. (2 рік), 21487,29 тис. т. (3 рік), 22445,63 тис. т. (4 рік) та 23446,71 тис. т. (5 рік).

Прогнозовані обсяги доходу базуються на переробці 49 тис. т. сировини, що у вартісному вираженні принесе від 78,3 дол./тис. т. в першому році до 60,3 дол./тис. т. у п'ятому році. З огляду на попередньо оцінені ймовірні обсяги збільшення обсягів такої сировини в межах двох країн можна дослідити потенційну динаміку додаткових прибутків враховуючи темпи їх зміни (рис. 3.3).

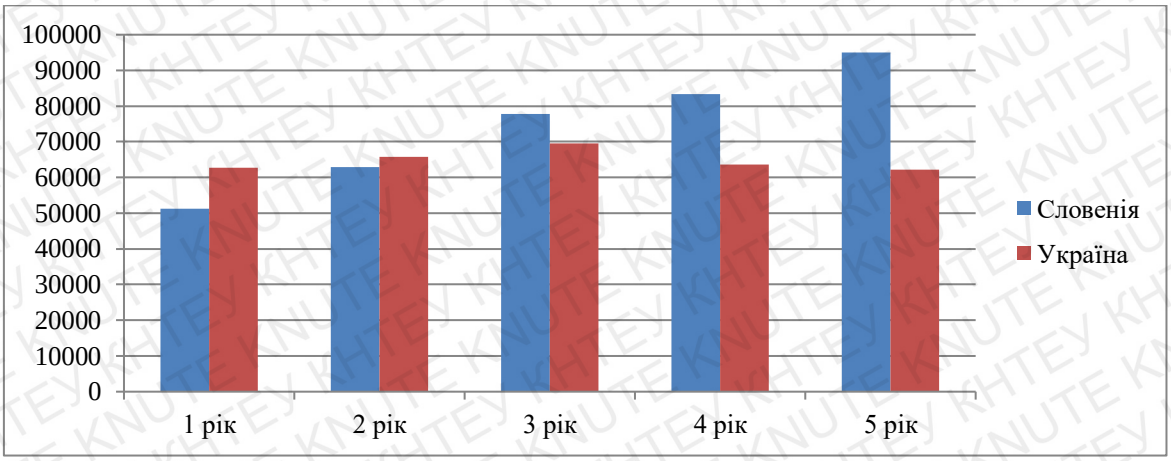

Рис. 3.3. Динаміка доходів ТОВ «НБтР» по відношенню до обсягів сміття, що піддається переробці в Україні та Словенії, дол.

На території України доходи компанії зростуть на: 1 рік – 62809,98 дол., 2 рік – 65829,19 дол., 3 рік – 69552,05 дол., 4 рік – 63674,61дол., 5 рік – 62115,19 дол. У Словенії: 1 рік – 51307,7 дол., 2 рік – 62916,44 дол., 3 рік – 77776,28 дол., 4 рік – 83309,62 дол., 5 рік – 95086,37 дол. (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Порівняльна таблиця потенційних витрат і доходів ТОВ «НБтР» при реалізації сміттєво-переробного комплексу

№	Витратна складова	Україна	Словенія
1.	Обладнання	9,7 млн. дол.	9,89 млн. дол.
2.1	Проектні роботи стадії «Проект» та «Робоча документація»	775 250 дол.	814 012,5 дол.
2.2	Фонд заробітної плати на будівельно-монтажні та пусконалагоджувальні роботи	974 688 дол.	4,7 млн. дол.
2.2.1	Заробітна плата одного робітника	4 873,5 дол.	23 500 дол.
Загальні витрати		**11,5 млн. дол.**	**15,41 млн. дол.**
1.	Додаткові прогнозовані доходи 1 рік	62809,98 дол.	51307,7 дол.
2.	Додаткові прогнозовані доходи 2 рік	65829,19 дол.	62916,44 дол.
3.	Додаткові прогнозовані доходи 3 рік	69552,05 дол.	77776,28 дол.
4.	Додаткові прогнозовані доходи 4 рік	63674,61дол.	83309,62 дол.
5.	Додаткові прогнозовані доходи 5 рік	62115,19 дол.	95086,37 дол.
Загальні доходи станом на 5 рік		**3,016 млн. дол.**	**3,05 млн. дол.**

Отже, в довгостроковій перспективі на ринку Словенії компанія зможе отримати доходи на 35% більше, ніж на українському ринку. З урахуванням рівня витрат реалізація сміттєво-переробного комплексу на ринку Словенії є економічно вигідною. Це доречно розглянути як підтвердження ефективності авторської методики до оцінки сприятливості бізнес середовища.

Висновки до 3 розділу

Користуючись виключно агрегованими показниками стандартизованої методики, неможливо однозначно оцінити привабливість бізнес середовища приймаючої країни з огляду на мінімальну різницю значень між країнами. А тому, подальша аргументація вибору зовнішнього ринку має бути здійснена, враховуючи індивідуальні особливості кожного окремого підприємства, особливостей його галузі, а також пріоритетного вектору діяльності. В цьому випадку досліджується політика країн у сфері охорони навколишнього середовища та поводження із відходами.

Високі темпи генерування сміття в Угорщині, загальна кількість якого зросла на 14% з 2016 року, потенційно обумовлюють попит на будівництво такого комплексу технічної комплектації ТОВ «НБтР». Однак, незадовільна політика в сфері, високий відсоток захоронених відходів, низька інвестиційна зацікавленість держави в підтримці екологічних проєктів є об'єктивними передумовами для оцінки бізнес-середовища Угорщини як не привабливого для підприємства.

Екологічна політика Румунії не має комплексний характер та оцінена провідними організаціями найнижче серед країн ЄС. Високий рівень захоронення відходів не передбачає структурних змін в урядовій програмі в найближчому майбутньому. Окрім того, країна не розвиває екологічні проєкти, інвестиції в сферу мають неперіодичний характер, тому неможливо спрогнозувати зацікавленість суб'єктів ринку в послугах компанії.

При аналізі екологічної політики ринок Словенії визначений як найбільш привабливий з наведених. З огляду на підтримку екологічних ініціатив, високий рівень інноваційної діяльності в сфері охорони навколишнього середовища. Окрім цього, варто відмітити високий відсоток відходів, що піддається переробці, що гарантує попит в будівництві комплексу від ТОВ «НБтР» при збільшенні об'ємів генерованого сміття в країні. Дане дослідження підтверджує розраховані в попередньому розділі агреговані значення, а окрім того, остаточно аргументує доцільність розгляду ринку Словенії як найбільш привабливого для ТОВ «НБтР».

Дослідивши рівень витрат і доходів при реалізації сміттєво-переробного комплексу на ринку Словенії та України, визначено, що при різниці у витратах у 25% ТОВ «НБтР» може потенційно отримати дохід на 35% більше на території Словенії. Проведена оцінка є умовною, не визначає остаточні показники прибутковості, однак вона дає змогу дослідити динаміку та темпи зростання потенційних доходів двох країн з огляду на пріоритетні показники при визначенні приймаючої країни. Це, у свою чергу, може підтвердити результати проведеного дослідження щодо оцінки сприятливості бізнес середовища. Зокрема і доречність використання індивідуальної методики з урахуванням специфіки діяльності підприємства, в нашому випадку ТОВ «НБтР».

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

При визначенні сприятливості бізнес середовища приймаючої країни необхідно враховувати множинність підходів до його оцінки. Але в контексті даного дослідження ми дійшли висновку щодо обмеженості результатів, отриманих при використанні такого підходу. А тому розробка авторської методології ґрунтується на імплементації специфіки кожного окремого підприємства з огляду на його стратегічні завдання, фінансові можливості та відмінні риси досліджуваного підприємства ТОВ «Нове Будівництво та Реконструкція».

Для коректної оцінки був проведений аналіз фінансово-господарського стану підприємства. Попри збільшення обсягів чистої реалізації ТОВ «Нове Будівництво та Реконструкція», зростають обсяги поточної кредиторської заборгованості. Не дивлячись на зростання рівня фінансової залежності підприємства, показники рентабельності діяльності демонструють позитивну динаміку, тому при задовільних показниках абсолютної ліквідності фінансовий стан підприємства оцінений як задовільний.

Оскільки аналіз в межах даної роботи враховує особливості будівельної галузі, а саме високу залежність від фінансування, то дослідивши сучасні тенденції на вітчизняному ринку, було визначено такі його ключові характеристики: зниження попиту та обсягів інвестування. А отже об’єктивно обумовлено основний вектор зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «НБтР» – пошук іноземний партнерів у сфері інвестування та реалізації спільних проєктів.

При розгляді можливостей виходу на зовнішні ринки для вітчизняного підприємства здійснено аналіз ризиків та тенденцій найбільших за обсягами ринків будівельної галузі: ЄС, США, Китаю та Індії. Визначено вплив таких факторів як низький рівень компетентності працівників, зростання рівня безробіття в галузі, карантинні обмеження, що зокрема впливають на стабільність поставок та рух робочої сили.

В сучасних умовах пріоритетними сегментами будівельної галузі визначені інфраструктура та будівництво екологічних споруд, оскільки ці сегменти є інвестиційно захищені особливо зі сторони держави із огляду на їх стратегічно-соціальне призначення. А тому альтернативним варіантом виходу ТОВ «НБтР» на зовнішній ринок розглядається реалізація сміттєво-переробного комплексу.

Із врахуванням наведених тенденцій галузі в ході роботи визначені потенційні ринки, оцінка сприятливості бізнес середовища яких здійснювалася на основі двох методик: стандартизованої та авторської. Необхідність розробки авторської методики обумовлена динамізмом самого середовища та нівелюванням врахування специфіки діяльності підприємства для такого аналізу.

Тому в контексті нового екологічного напряму ТОВ «НБтР» в основу авторського підходу покладено аналіз Eco-innovation index, Environmental Performance Index (EPI) та динаміка переробки сміття та відсотку захоронених відходів.

При невисокій різниці між агрегованими показниками країн стандартизованої методики можна констатувати її загальний характер, а тому і невисоку ефективність при аналізі країн, що демонструють відносно однакові оцінки результативності інституційної, фінансової та інноваційної складових. За цих умов проаналізовано як і агрегований показник за авторською методикою, так і середнє значення результатів, отриманих за цими підходами. Це дало змогу максимізувати інформативне навантаження отриманого значення, що охоплює як і загальні, так і специфічні особливості функціонування підприємства в приймаючій країні.

На основі цих параметрів найбільш привабливим середовищем для ТОВ «НБтР» визначено середовище Словенії. Ефективність авторського підходу здійснюється із врахуванням порівняння витрат при реалізації сміттєво-переробного комплексу на території України та Словенії.

Встановлено, що рівень витрат на іноземному ринку більше на 25% за рахунок транспортування обладнання та різниці в рівні оплати праці. Причому дослідивши рівень генерування сміття, зокрема частку, що піддається переробці за

незмінних умов державної політики, що є сировиною для комплексу ТОВ «НБтР», визначено, що потенційно підприємство зможе вийти на дохід на 35% більший за вітчизняний. Це є підставою для оцінки авторської методики як ефективної. А тому можна дійти висновку про необхідність врахування специфіки діяльності підприємства в умовах оцінки сприятливості бізнес середовища приймаючої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України : постанова Правління Національного Банку України від 02.08.2004 №361
2. Економічний ризик: методи оцінки та управління [Текст] : навч. посібник / [Т. А. Васильєва, С. В. Лєонов, Я. М. Кривич та ін.] ; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2015. – 208 с.
3. Дегтяр О.А., Непомнящий О.М. Напрями удосконалення засобів управління соціальним ризиком. Вісник НУЦЗУ. Сер.: Державне управління. Вип. 1 (6), 2017. — 9 с.
4. Демчук Д. В. Поняття і види політичних ризиків. Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред..), Л. І. Кормич (заст. голов. ред..), Ю. П. Аленін [та ін.] ; МОНмолодьспорт України ; НУ ОЮА. – Одеса : Фенікс, 2012. – Вип. 46. – С. 248-255.
5. Фінагіна О. В. Пріоритети розвитку системи знань українського регіонального менеджменту: ділове середовище / О. В. Фінагіна, О. В. Захарова, А. С. Сурай // Економіка і організація управління. - 2018. - Вип. 2. - С. 111-122
6. Державна Служба Статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
7. ТОВ «НБтР» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbtr.com.ua/uk/
8. 2020 FMI OVERVIEW [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.fminet.com/wp-content/uploads/2020/02/Overview2020_FINAL.pdf
9. Abfallwirtschaft in der EU: Zahlen und Fakten [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.europarl.europa.eu/news/de/headlines/society/20180328STO00751/abfallwirtschaft-in-der-eu-zahlen-und-fakten
10. Business dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.businessdictionary.com/definition/business-environment.html

11. Business Risk Service (BRS) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.beri.com/
12. China out to offset coronavirus impact with construction boom, but sustainability in doubt [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3089571/china-out-offset-coronavirus-impact-construction-boom
13. Chládková Helena. Selected Approaches to the Business Environment Evaluation. Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis. 2015. 63(2): 515–523.
14. Construction material prices increase steadily in June. The Weekly [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.bdcnetwork.com/construction-material-prices-increase-steadily-june
15. Corruption perceptions index. Transparency International [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.transparency.org/en/cpi
16. Countryeconomy.com. Sovereigns Ratings List [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://countryeconomy.com/ratings/moodys
17. COVID-19 assessment economic impact on construction sector of India [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://home.kpmg/content/dam/kpmg/in/pdf/2020/05/covid-19-assessment-economic-impact-construction-sector.pdf?r
18. Doing Business [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.doingbusiness.org/en/rankings
19. Eighty percent of contractors report difficulty finding qualified craft workers to hire as firms give low marks to quality of new worker pipeline America. AGC [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.agc.org/news/2019/08/27/eighty-percent-contractors-report-difficulty-finding-qualified-craft-workers-hire-0
20. Engineering and construction deals insights: Midyear 2020. PWC [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.pwc.com/us/en/industries/industrial-products/library/engineering-construction-quarterly-deals-insights.html

21. Environmental Performance Index [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/epi
22. Euromoney Country Risk [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.euromoney.com/country-risk
23. Europe Charts a Course for Sustainable Recovery from COVID-19. WRI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.wri.org/blog/2020/06/europe-charts-course-sustainable-recovery-covid-19
24. Europe Construction Industry Databook 2019 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.businesswire.com/news/home/20190924005525/en/Europe-Construction-Industry-Databook-2019-Market-Size
25. European construction industry federation (FIEC) statement urging eu covid-19 measures [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://constructionnews.ie/european-construction-industry-federation-fiec-statement-urging-eu-covid-19-measures/
26. Europe's Construction And Building Materials Sector Should Hold Up Better Than After The Last Crisis. S&P Global [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.spglobal.com/ratings/en/research/articles/200616-europe-s-construction-and-building-materials-sector-should-hold-up-better-than-after-the-last-crisis-11527921
27. Eurostat [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home
28. From no recycling to zero waste: how Ljubljana rethought its rubbish. The Guardian [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.theguardian.com/cities/2019/may/23/zero-recycling-to-zero-waste-how-ljubljana-rethought-its-rubbish
29. Global Innovation Index 2020 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2020/
30. Global Spending in Construction to Reach $17.5 Trillion by 2030, Finds Frost & Sullivan [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

https://ww2.frost.com/news/press-releases/global-spending-in-construction-to-reach-17-5-trillion-by-2030-finds-frost-sullivan/#:~:text=Finds%20Frost%20%26%20Sullivan-,Global%20Spending%20in%20Construction%20to%20Reach%20%2417.5%20Trillion%20by%202030,57%25%20of%20all%20global%20growth.

31. Greenwashing. Investopedia [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.investopedia.com/terms/g/greenwashing.asp
32. Grublová E. Podniková ekonomika. Ostrava: Repronis, 2001. Základy podnikání (Repronis). ISBN 80-86122-75-1.
33. Hitesh Bhasin. Features of Business Environment – Meaning and 10 Important Features [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.marketing91.com/features-of-business-environment/
34. International Country Risk Guide Methodology [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.prsgroup.com/wp-content/uploads/2012/11/icrgmethodology.pdf
35. KOF Globalisation Index [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html
36. Moody's Rating Symbols & Definitions [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.moodys.com/sites/products/productattachments/2007100000528403.pdf
37. NMW - National Minimum Wage – Slovenia [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://countryeconomy.com/national-minimum-wage/slovenia#:~:text=In%202020%2C%20the%20national%20minimum,the%20previous%20year%2C%206.09%25.
38. PAYSCALE [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.payscale.com/
39. SCSI/PwC Construction Survey Report 2017 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.pwc.ie/publications/2017/scsi-pwc-construction-survey-report.pdf

40. Statista. Construction industry spending worldwide [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.statista.com/statistics/788128/construction-spending-worldwide/
41. Taleb, Nassim Nicholas (2007), The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable, Random House, ISBN 978-1400063512
42. The Associated General Contractors (AGC) of America [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.agc.org/
43. THE ECO-INNOVATION INDEX [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://ec.europa.eu/environment/ecoap/indicators/index_en
44. The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/
45. The Heritage Foundation. Index of Economic Freedom [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.heritage.org/index/ranking?version=314
46. The Impact of COVID-19 on the Construction Industry in China [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=8c82eeea-7826-48f3-9cff-5aa023ff0819
47. The U.S. Chamber of Commerce [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.uschamber.com
48. This Is What Trillions in Global-Infrastructure Investment Look Like. Redshift.Autodesk [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://redshift.autodesk.com/global-infrastructure/
49. U.S. Bureau OF Labor Statistics [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.bls.gov/
50. U.S. Census Bureau [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.census.gov/construction/c30/pdf/release.pdf
51. U.S. Environmental Protection Agency. Basic Information [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://archive.epa.gov/greenbuilding/web/html/about.html

52. United States Construction Market Outlook to 2024: The Impact of COVID-19 and Projected Recovery. Research and Markets [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.globenewswire.com/news-release/2020/08/25/2083079/0/en/United-States-Construction-Market-Outlook-to-2024-The-Impact-of-COVID-19-and-Projected-Recovery.html
53. Vevere, V., Zvirgzdina, R., & Linina I. Indexes as business environment characterizing instruments. European Integration Studies, 11. 2017. doi: 10.5755/j01. eis.0.11.18645.
54. World Economic Outlook, October 2019 Global Manufacturing Downturn, Rising Trade Barriers [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2019/10/01/world-economic-outlook-october-2019

ДОДАТКИ

Додаток А

Складові інтегрованого показника Euromoney Country Risk

ECR score				
Економічний ризик (35%)	**Політичний ризик (35%)**	**Структурний ризик (10%)**	**Доступ до міжнародних ринків капіталу (10%)**	**Обсяг державного боргу (10%)**
Стабільність банківського сектору (7%); Рівень зайнятості/безробіття (7%); Державні фінанси (7%); Стабільність монетарної/валютної систем (7%); Економічний прогноз ВВП (7%).	Рівень корупції (5,83%); Стабільність уряду (5,83%); Доступ та прозорість інформації (5,83%); Нормативна політика та довкілля (5,83%); Інституційний ризик (5,83%); Не виплата/не відшкодування уряду (5,83%).	Демографічні показники (2,50%); Жорстка інфраструктура (2,50%); М'яка інфраструктура (2,50%); Ринок праці / виробничі відносини (2,50%).		

*Джерело: за даними [22]

Додаток Б

Структура інтегрального індексу BERI

Критерій	Вага	Мультиплікатор 0-4	Загальний індекс
Політична стабільність	3	0 – недопустимі 1 – бідні 2 – середнє значення 3 – вище середнього 4 – відмінні умови	
Відношення до іноземних інвесторів та їх прибуткам	1,5		
Небезпека націоналізації	1,5		
Девальвація національної валюти	1,5		
Платіжний баланс	1,5		
Бюрократичні бар'єри	1		
Економічне зростання	2,5		
Конвертованість національної валюти	2,5		
Можливість реалізації та судового опротестування договорів	1,5		
Трудові витрати та продуктивність праці	2		
Наявність експертів та експертних послуг	0,5		
Зв'язок та транспортне сполучення	1		
Наявність місцевих менеджерів та партнерів	1		
Можливість короткострокових кредитів	2		
Можливість довгострокових кредитів та наявність власного капіталу	2		
Усього	**25**	**x4 (max)**	**100**

*Джерело: за даними [11]

Додаток В

Компоненти економічного ризику за методологією ICRG

ВВП на душу населення		Темп зростання реального ВВП		Річний рівень інфляції		Баланс бюджету у відсотках до ВВП		Рахунок поточних операцій у відсотках до ВВП	
% від сер.	Бал	Зміна,%	Бал	Зміна, %	Бал	% до ВВП	Бал	% до ВВП	Бал
>250,0	5,0	>6	10,0	<2,0	10,0	>4,0	10,0	>10,0	15,0
200,0-249.9	4,5	5,0-5,9	9,5	2,0 - 2,9	9,5	3,0 - 3,9	9,5	8,0 - 9,9	14,5
150,0-199.9	4,0	4,0-4,9	9,0	3,0 - 3,9	9,0	2,0 - 2,9	9,0	6,0 - 7,9	14,0
100,0-149.9	3,5	3,0-3,9	8,5	4,0 - 5,9	8,5	1,0 - 1,9	8,5	4,0 - 5,9	13,5
75,0-99,9	3,0	2,5-2,9	8,0	6,0 - 7,9	8,0	0,0 - 0,9	8,0	2,0 - 3,9	13,0
50,0-74,9	2,5	2.0-2.4	7,5	8,0 - 9,9	7,5	-0,1 - -0,9	7,5	1,0 - 1,9	12,5
40,0-49,9	2,0	1,5-1,9	7,0	10,0-11,9	7,0	-1,0 - -1,9	7,0	0,0 - 0,9	12,0
30,0-39,9	1,5	1,0-1,4	6,5	12,0-13,9	6,5	-2,0 - -2,9	6,5	-0,1 - -0,9	11,5
20,0-29,9	1,0	0,5-0,9	6,0	14,0-15,9	6,0	-3,0 - -3,9	6,0	-1,0 - -1,9	11,0
10,0-19,9	0,5	0,0-0,4	5,5	16,0-18,9	5,5	-4,0 - -4,9	5,5	-2,0 - -3,9	10,5
< 9,9	0,0	-0,1 - -0,4	5,0	19,0-21,9	5,0	-5,0 - -5,9	5,0	-4,0 - -5,9	10,0
		-0,5 - -0,9	4,5	22,0-24,9	4,5	-6,0 - -6,9	4,5	-6,0 - -7,9	9,5
		-1,0 - -1,4	4,0	25,0-30,9	4,0	-7,0 - -7,9	4,0	-8,0 - -9,9	9,0
		-1,5 - -1,9	3,5	31,0-40,9	3,5	-8,0 - -8,9	3,5	-10,0 - -11,9	8,5
		-2,0 - -2,4	3,0	41,0-50,9	3,0	-9,0 - -9,9	3,0	-12,0 - -13,9	8,0
		-2,5 - -2,9	2,5	51,0-65,9	2,5	-10,0 - -11,9	2,5	-14,0 - -15,9	7,5
		-3,0 - -3,4	2,0	66,0-80,9	2,0	-12,0 - -14,9	2,0	-16,0 - -16,9	7,0
		-3,5 - -3,9	1,5	81,0-95,9	1,5	-15,0 - -19,9	1,5	-17,0 - -17,9	6,5
		-4,0 - -4,9	1,0	96,0-110,9	1,0	-20,0 - -24,9	1,0	-18,0 - -18,9	6,0
		-5,0 - -5,9	0,5	111,0-129,9	0,5	-25,0 - -29,9	0,5	-19,0 - -19,9	5,5
		< - 6,0	0,0	>130,0	0,0	<-30,0	0,0	-20,0 - -20,9	5,0
								-21,0 - -21,9	4,5
								-22,0 - -22,9	4,0
								-23,0 - -23,9	3,5
								-24,0 - -24,9	3,0
								-25,0 - -26,9	2,5
								-27,0 - -29,9	2,0
								-30,0 - -32,5	1,5
								-32,5 - -34,9	1,0
								-35,0 - -39,9	0,5
								<40,0	0,0

*Джерело: за даними [34]

Додаток Г

Результати аналізу фінансового стану ТОВ «НБтР»

	2015	2016	2017	2018	2019
Аналіз фінансових результатів діяльності					
Абсолютне відхилення	205,70	-283,07	1044,87	271,20	-107,30
Динаміка активів					
Абсолютне відхилення	1535,50	-111,70	1290,90	1044,40	956,40
Темп приросту	278,98	-5,36	65,39	31,99	22,19
Аналіз ліквідності підприємства					
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	1,02	0,99	1,01	1,09	1,10
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,85	0,83	0,84	0,98	1,06
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,10	0,00	0,50	0,43	0,25
Власний оборотний капітал, тис. грн.	25,80	-7,30	37,10	330,50	441,50
Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства					
Коефіцієнт фінансової залежності	0,89	0,90	0,87	0,82	0,82
Коефіцієнт фінансування	7,97	8,90	6,47	4,51	4,68
Аналіз рентабельності					
Коефіцієнт рентабельності активів	0,15	-0,02	0,31	0,28	0,20
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	1,54	-0,20	2,58	1,71	1,12
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,01	-	0,10	0,12	0,11

*За даними: [Додаток Д, Е, Є, Ж, З]

Додаток Д

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку
25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

		КОДИ
	Дата (рік, місяць, число)	2016 01 01
Підприємство ТОВ "НОВЕ БУДІВНИЦТВО ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ"	за ЄДРПОУ	39365144
Територія Дарницький	за КОАТУУ	8036300000
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності Будівництво житлових та нежитлових будівель	за КВЕД	41.20

Середня кількість працівників, осіб 6
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком
Адреса, телефон 02066, м.Київ, вул.Ялтинська, 5-б

1. Баланс **Форма № 1-м** Код за ДКУД 1801006
на _31 грудня_ __ 20_15_ р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	0.0	206.7
первісна вартість	1011		209.9
знос	1012	()	(3.2)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	**1095**	0.0	206.7
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	67.7	301.8
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125		1362.8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	150.2	14.9
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	146.9	8.6
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	185.6	186.3
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		4.8
Усього за розділом II	**1195**	**550.4**	**1879.2**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**		
Баланс	**1300**	**550.4**	**2085.9**

Продовження додатку Д

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1.0	1.0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	28.64	231.5
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	**1495**	29.64	232.5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	**1595**		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	365.7	1813.9
розрахунками з бюджетом	1620	6.2	37.9
у тому числі з податку на прибуток	1621	6.2	37.9
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	148.0	1.6
Усього за розділом III	1695	**519.9**	**1853.4**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**		
Баланс	**1900**	**550.4**	**2085.9**

2. Звіт про фінансові результати
за 20_15_ р.

Форма № 2-м
Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	19506.7	8082.2
Інші операційні доходи	2120		
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	**2280**	19506.7	8081.9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(19124.6)	(7491.3)
Інші операційні витрати	2180	(141.6)	(18.9)
Інші витрати	2270	( )	( )
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(19266.1)	(7510.3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	240.6	34.9
Податок на прибуток	2300	(38.3)	(6.3)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	**2350**	**202.3**	**28.64**

Додаток Е

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку
25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

		КОДИ
	Дата (рік, місяць, число)	2017 01 01
Підприємство ТОВ "НОВЕ БУДІВНИЦТВО ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ"	за ЄДРПОУ	39365144
Територія Дарницький	за КОАТУУ	8036300000
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності Будівництво житлових та нежитлових будівель	за КВЕД	41.20

Середня кількість працівників, осіб 6
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком
Адреса, телефон 02066, м.Київ, вул.Ялтинська, 5-б

1. Баланс **Форма № 1-м** Код за ДКУД 1801006
на _31 грудня_ 20_16_ р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	206.7	206.7
первісна вартість	1011	209.9	209.9
знос	1012	(3.2)	(3.2)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	**1095**	**206.7**	**206.7**
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	301.8	301.8
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1362.8	1362.8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	14.9	88.9
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	8.6	8.6
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	186.3	0.2
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	4.8	5.2
Усього за розділом II	**1195**	**1879.2**	**1767.5**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**		
Баланс	**1300**	**2085.9**	**1974.2**

Продовження додатку Е

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1.0	1.0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	231.5	198.4
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	**1495**	**232.5**	**199.4**
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	**1595**		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	1813.9	1654.5
розрахунками з бюджетом	1620	37.9	
у тому числі з податку на прибуток	1621	37.9	
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	1.6	120.3
Усього за розділом III	1695	**1853.4**	**1774.8**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**		
Баланс	**1900**	**2085.9**	**1974.2**

2. Звіт про фінансові результати
за 20_16_ р.

Форма № 2-м
Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	19506.7
Інші операційні доходи	2120	-	
Інші доходи	2240	-	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	**2280**	-	19506.7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		(19124.6)
Інші операційні витрати	2180	(42.47)	(141.6)
Інші витрати	2270	( )	( )
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(42.47)	(19266.1)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	(42.47)	240.6
Податок на прибуток	2300		(38.3)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	**2350**	**(42.47)**	**202.3**

Додаток Є

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку
25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

		КОДИ
	Дата (рік, місяць, число)	2018 01 01
Підприємство ТОВ "НОВЕ БУДІВНИЦТВО ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ"	за ЄДРПОУ	39365144
Територія Дарницький	за КОАТУУ	8036300000
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності Будівництво житлових та нежитлових будівель	за КВЕД	41.20

Середня кількість працівників, осіб 14
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком
Адреса, телефон 02066, м.Київ, вул.Ялтинська, 5-б

1. Баланс **Форма № 1-м** Код за ДКУД 1801006
на 31 грудня 20 17 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005		88.9
Основні засоби:	1010	206.7	311.0
первісна вартість	1011	209.9	320.8
знос	1012	(3.2)	(9.8)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	**1095**	**206.7**	**399.9**
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	301.8	481.8
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1362.8	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	88.9	0.9
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	8.6	955.3
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	0.2	1423.4
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	5.2	3.8
Усього за розділом II	**1195**	**1767.5**	**2865.2**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**		
Баланс	**1300**	**1974.2**	**3265.1**

Продовження додатку Є

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1.0	1.0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	198.4	436.04
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	**1495**	**199.4**	**437.04**
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	**1595**		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	1654.5	2495.6
розрахунками з бюджетом	1620		147.9
у тому числі з податку на прибуток	1621		147.9
розрахунками зі страхування	1625		10.2
розрахунками з оплати праці	1630		62.8
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	120.3	111.6
Усього за розділом III	1695	**1774.8**	**2828.1**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**		
Баланс	**1900**	**1974.2**	**3265.1**

2. Звіт про фінансові результати
за 20_17_ р.

Форма № 2-м
Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8179.8	-
Інші операційні доходи	2120	2.1	-
Інші доходи	2240		-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	**2280**	8181.9	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(6369.3)	
Інші операційні витрати	2180	(810.2)	(42.47)
Інші витрати	2270	( )	( )
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(7179.5)	(42.47)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1002.4	(42.47)
Податок на прибуток	2300	(180.4)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	**2350**	**821.9**	**(42.47)**

Додаток Ж

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку
25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

		КОДИ
Дата (рік, місяць, число)		2019 01 01
Підприємство ТОВ "НОВЕ БУДІВНИЦТВО ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ"	за ЄДРПОУ	39365144
Територія Дарницький	за КОАТУУ	8036300000
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності Будівництво житлових та нежитлових будівель	за КВЕД	41.20

Середня кількість працівників, осіб 14
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком
Адреса, телефон 02066, м.Київ, вул.Ялтинська, 5-б

1. Баланс **Форма № 1-м** Код за ДКУД 1801006
на _31 грудня_ 20_18_ р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	88.9	62.1
Основні засоби:	1010	311.0	389.7
первісна вартість	1011	320.8	400.5
знос	1012	(9.8)	(10.8)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	**1095**	**399.9**	**451.8**
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	481.8	389.7
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125		1243.2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.9	174.1
у тому числі з податку на прибуток	1136		174.1
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	955.3	550.2
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1423.4	1494.7
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	3.8	5.8
Усього за розділом II	**1195**	**2865.2**	**3857.7**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**		
Баланс	**1300**	**3265.1**	**4309.5**

Продовження додатку Ж

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1.0	1.0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	436.04	781.3
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	**1495**	**437.04**	**782.3**
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	**1595**		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	2495.6	3077.0
розрахунками з бюджетом	1620	147.9	231.9
у тому числі з податку на прибуток	1621	147.9	231.9
розрахунками зі страхування	1625	10.2	31.3
розрахунками з оплати праці	1630	62.8	96.4
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	111.6	90.6
Усього за розділом III	1695	**2828.1**	**3527.2**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**		
Баланс	**1900**	**3265.1**	**4309.5**

2. Звіт про фінансові результати
за 20_18_ р.

Форма № 2-м
Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8639.6	8179.8
Інші операційні доходи	2120	3.2	2.1
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	**2280**	8642.8	8181.9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(6539.9)	(6369.3)
Інші операційні витрати	2180	(829.3)	(810.2)
Інші витрати	2270	( )	( )
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(7369.2)	(7179.5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1273.6	1002.4
Податок на прибуток	2300	(229.3)	(180.4)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	**2350**	**1044.4**	**821.9**

Додаток 3

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку
25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

		КОДИ
	Дата (рік, місяць, число)	2020 01 01
Підприємство ТОВ "НОВЕ БУДІВНИЦТВО ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ"	за ЄДРПОУ	39365144
Територія Дарницький	за КОАТУУ	8036300000
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240
Вид економічної діяльності Будівництво житлових та нежитлових будівель	за КВЕД	41.20

Середня кількість працівників, осіб 14
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком
Адреса, телефон 02066, м.Київ, вул.Ялтинська, 5-б

1. Баланс **Форма № 1-м** Код за ДКУД 1801006
на _31 грудня_ 20_19_ р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	62.1	84.1
Основні засоби:	1010	389.7	401.1
первісна вартість	1011	400.5	424.4
знос	1012	(10.8)	(23.3)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	**1095**	**451.8**	**485.2**
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	389.7	197.3
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1243.2	3234.7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	174.1	159.4
у тому числі з податку на прибуток	1136	174.1	159.4
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	550.2	110.4
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1494.7	1076.1
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	5.8	5.8
Усього за розділом II	**1195**	**3857.7**	**4780.7**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**		
Баланс	**1300**	**4309.5**	**5265.9**

Продовження додатку 3

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1.0	1.0
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	781.3	925.7
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	**1495**	**782.3**	**926.7**
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	**1595**		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	3077.0	3787.4
розрахунками з бюджетом	1620	231.9	209.9
у тому числі з податку на прибуток	1621	231.9	209.9
розрахунками зі страхування	1625	31.3	
розрахунками з оплати праці	1630	96.4	
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	90.6	341.9
Усього за розділом III	1695	**3527.2**	**4339.2**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**		
Баланс	**1900**	**4309.5**	**5265.9**

2. Звіт про фінансові результати
за 20_19_ р.

Форма № 2-м
Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8821.6	8639.6
Інші операційні доходи	2120	3.1	3.2
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	**2280**	8824.7	8642.8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(6752.3)	(6539.9)
Інші операційні витрати	2180	(906.1)	(829.3)
Інші витрати	2270	( )	( )
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	**2285**	(7658.4)	(7369.2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1166.3	1273.6
Податок на прибуток	2300	(209.9)	(229.3)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	**2350**	**956.4**	**1044.4**

Додаток І

Агрегований показник привабливості середовища Словенії

Складова бізнес-середовища	Індикатор	Посилання на ресурс	Оцінка	Нормаліз .значення
S1 Макроекономічне середовище	1. макроекономічна стабільність 2. розмір ринку 3. монетарна свобода	GCI : Macroeconomic stability GCI : Market size IEF : Monetary Freedom	1. 100 2. 48,5 3. 82,2	1. 7,0 2. 3,39 3. 5,75
S2 Ступінь економічного лібералізму	1. доступ до внутрішнього ринку 2. доступ на зовнішні ринки 3. ефективність ринку товарів 4. фіскальна свобода	ETI : Domestic market access ETI : Foreign market access GCI : Product market IEF : Fiscal Freedom (Health)	1. 5,4 2. 4,5 3. 61,9 4. 50,0	1. 5,4 2. 4,5 3. 4,33 4. 3,50
S3 Інституціональне середовище	1. ефективність урядової політики 2. випадки корупції 3. прозорість інституцій 4. ефективність і прозорість прикордонного управління 5. право власності	GCI : Institutions : Public-sector performance GCI : Institutions : Incidence of corruption GCI : Institutions : Transparency ETI : Efficiency and transparency of border administration IEF : Property Rights	1. 48,1 2. 60,0 3. 60,0 4. 5,8 5. 76,5	1. 3,67 2. 4,20 3.4,20 4.5,8 5.5,4
S4 Підприємницьке середовище	1. діловий клімат 2. динаміка бізнесу 3. реєстрація підприємства 4. реєстрація власності 5. оподаткування 6. написання контрактів	ETI : Operating environment GCI : Business dynamism DB : Starting a Business DB : Registering Property DB : Paying Taxes DB : Enforcing Contracts	1. 4,5 2. 70,1 3. 41 4. 54 5. 45 6. 112	1. 4,5 2. 4,9 3. 5,4 4. 5,0 5. 5,3 6. 2,9
S5 Фінансово-інвестиційне середовище	1. фінансова система 2. отримання кредитів 3. захист інвесторів 4. свобода інвестицій	GCI : Financial system DB : Getting Credit DB : Protecting Minority Investors IEF : Investment Freedom	1. 63,8 2. 119 3. 18 4. 70,0	1. 4,5 2. 2,6 3. 6,4 4. 4,9
S6 Інфраструктурне середовище	1. наявність та якість транспортної інфраструктури 2. наявність та якість транспортного сервісу 3. наявність та використання ІКТ 4. інфраструктура електрики та телефонії 5. Інноваційний потенціал	ETI : Availability and quality of transport infrastructure ETI : Availability and quality of transport services ETI : Availability and use of ICTs GCI : Electricity GCI : Innovation capability	1. 3,6 2. 4,7 3. 5,4 4. 99,1 5. 58,2	1. 3,6 2. 4,7 3. 5,4 4. 6,9 5. 4,1
S7 Ринок праці	1. ефективність ринка праці 2. навички 3. свобода праці	GCI : Labor market GCI : Skills IEF : Labor Freedom	1. 64,5 2. 74,9 3. 61,4	1. 4,5 2. 5,2 3. 4,3
Агрегований показник Словенії			*4,76*	

*Джерело: за даними [18, 44, 45]

Додаток Ї

Агрегований показник привабливості середовища Румунії

Складова бізнес-середовища	Індикатор	Посилання на ресурс	Оцінка	Нормаліз. значення
S1 Макроекономічне середовище	1. макроекономічна стабільність 2. розмір ринку 3. монетарна свобода	GCI : Macroeconomic stability GCI : Market size IEF : Monetary Freedom	1. 89,7 2. 65,2 3. 78,1	1. 6,3 2. 4,6 3. 5,5
S2 Ступінь економічного лібералізму	1. доступ до внутрішнього ринку 2. доступ на зовнішні ринки 3. ефективність ринку товарів 4. фіскальна свобода	ETI : Domestic market access ETI : Foreign market access GCI : Product market IEF : Fiscal Freedom (Health)	1. 5,4 2. 4,5 3. 55,4 4. 85,6	1. 5,4 2. 4,5 3. 3,9 4. 5,9
S3 Інституціональне середовище	1. ефективність урядової політики 2. випадки корупції 3. прозорість інституцій 4. ефективність і прозорість прикордонного управління 5. право власності	GCI : Institutions : Public-sector performance GCI : Institutions : Incidence of corruption GCI : Institutions : Transparency ETI : Efficiency and transparency of border administration IEF : Property Rights	1. 50,9 2. 47,0 3. 47,0 4. 5,3 5. 72,5	1. 3,6 2. 3,3 3.3,3 4.5,3 5.5,1
S4 Підприємницьке середовище	1. діловий клімат 2. динаміка бізнесу 3. реєстрація підприємства 4. реєстрація власності 5. оподаткування 6. написання контрактів	ETI : Operating environment GCI : Business dynamism DB : Starting a Business DB : Registering Property DB : Paying Taxes DB : Enforcing Contracts	1. 4,4 2. 59,7 3. 91 4. 46 5. 32 6. 19	1. 4,4 2. 4,2 3. 3,6 4. 5,3 5. 5,8 6. 6,4
S5 Фінансово-інвестиційне середовище	1. фінансова система 2. отримання кредитів 3. захист інвесторів 4. свобода інвестицій	GCI : Financial system DB : Getting Credit DB : Protecting Minority Investors IEF : Investment Freedom	1. 57,0 2. 25 3. 61 4. 70,0	1. 3,9 2. 6,1 3. 4,7 4. 4,9
S6 Інфраструктурне середовище	1. наявність та якість транспортної інфраструктури 2. наявність та якість транспортного сервісу 3. наявність та використання ІКТ 4. інфраструктура електрики та телефонії 5. Інноваційний потенціал	ETI : Availability and quality of transport infrastructure ETI : Availability and quality of transport services ETI : Availability and use of ICTs GCI : Electricity GCI : Innovation capability	1. 3,0 2. 4,0 3. 4,6 4. 95,9 5. 42,3	1. 3,0 2. 4,0 3. 4,6 4. 6,7 5. 2,9
S7 Ринок праці	1. ефективність ринка праці 2. навички 3. свобода праці	GCI : Labor market GCI : Skills IEF : Labor Freedom	1. 61,6 2. 62,5 3. 63,0	1. 4,3 2. 4,4 3. 4,4
Агрегований показник Румунії			*4,69*	

*Джерело: за даними [18, 44, 45]

Додаток Й

Агрегований показник привабливості середовища Угорщини

Складова бізнес-середовища	Індикатор	Посилання на ресурс	Оцінка	Нормал. значення
S1 Макроекономічне середовище	1. макроекономічна стабільність 2. розмір ринку 3. монетарна свобода	GCI : Macroeconomic stability GCI : Market size IEF : Monetary Freedom	1. 90,0 2. 62,7 3. 82,2	1. 6,3 2. 4,4 3. 5,8
S2 Ступінь економічного лібералізму	1. доступ до внутрішнього ринку 2. доступ на зовнішні ринки 3. ефективність ринку товарів 4. фіскальна свобода	ETI : Domestic market access ETI : Foreign market access GCI : Product market IEF : Fiscal Freedom (Health)	1. 5,4 2. 4,4 3. 52,4 4. 50,0	1. 5,4 2. 4,4 3. 3,7 4. 3,5
S3 Інституціональне середовище	1. ефективність урядової політики 2. випадки корупції 3. прозорість інституцій 4. ефективність і прозорість прикордонного управління 5. право власності	GCI : Institutions : Public-sector performance GCI : Institutions : Incidence of corruption GCI : Institutions : Transparency ETI : Efficiency and transparency of border administration IEF : Property Rights	1. 48,1 2. 46,0 3. 46,0 4. 5,7 5. 76,5	1. 3,4 2. 3,2 3.3,2 4.5,7 5.5,4
S4 Підприємницьке середовище	1. діловий клімат 2. динаміка бізнесу 3. реєстрація підприємства 4. реєстрація власності 5. оподаткування 6. написання контрактів	ETI : Operating environment GCI : Business dynamism DB : Starting a Business DB : Registering Property DB : Paying Taxes DB : Enforcing Contracts	1. 4,5 2. 58,1 3. 87 4. 29 5. 56 6. 25	1. 4,5 2. 4,1 3. 3,8 4. 5,9 5. 4,9 6. 6,1
S5 Фінансово-інвестиційне середовище	1. фінансова система 2. отримання кредитів 3. захист інвесторів 4. свобода інвестицій	GCI : Financial system DB : Getting Credit DB : Protecting Minority Investors IEF : Investment Freedom	1. 61,5 2. 37 3.97 4. 70,0	1. 4,3 2. 5,6 3. 3,4 4. 4,9
S6 Інфраструктурне середовище	1. наявність та якість транспортної інфраструктури 2. наявність та якість транспортного сервісу 3. наявність та використання ІКТ 4. інфраструктура електрики та телефонії 5. Інноваційний потенціал	ETI : Availability and quality of transport infrastructure ETI : Availability and quality of transport services ETI : Availability and use of ICTs GCI : Electricity GCI : Innovation capability	1. 3,6 2. 4,7 3. 5,1 4. 97,9 5. 47,4	1. 3,6 2. 4,7 3. 5,1 4. 6,9 5. 3,3
S7 Ринок праці	1. ефективність ринка праці 2. навички 3. свобода праці	GCI : Labor market GCI : Skills IEF : Labor Freedom	1. 58,6 2. 69,0 3. 61,4	1. 4,1 2. 4,8 3. 4,3
Агрегований показник Угорщини			*4,64*	

*Джерело: за даними [18, 44, 45]